

764
"BIBLIOTECA PENTRU TOȚI"

GUSTAVE FLAUBERT

BIBLIOTECA CENTRALĂ
REGIONALĂ
CLUJ

SALA DE LECTURĂ

TREI POVESTIRI

Un suflet simplu. — Legenda Sfântului
Iulian ospitalierul. — Irodiada

— NUVELE —

Traducere de

M. IFTODIU

— *mm* —

56.615.

BUCUREȘTI

Editura Librăriei „UNIVERSALE”, ALCALAY & Co.
No. 27, Calea Victoriei, No. 27

12 OCT. 1967

56615N

FLAUBERT

Născut la Rouen în 1821 și mort la Croisset în 1880, Gustave Flaubert e unul din cei mai mari romancieri ai Franței. A scris puțin, dar unele din scrierile sale sunt socotite ca niște monumente literare. Apariția în 1857 a romanului *Doamna Bovary* făcu un zgomot colosal, apoi urmă în 1862, *Salambo*, roman antic, care e o minunată evocare a civilizației cartagineze, — în 1869 *Educația sentimentală*, roman; în 1874 *Tentația Sf. Antoniu* și în 1877 volumul *Trei povestiri*, pe care'l prezintăm cititorilor noștri.

Viața lui fu simplă și singurul eveniment mai însemnat au fost niște lungi călătorii în Orient și în Africa pe coastele Mediteranei.

Deși în aparență foarte sănătos, Flaubert suferea de o boală de nervi, care'i scurtă zilele.

După moartea lui mai apărură romanul *Bouvard și Pécuchet*, și *Correspondența* lui în patru volume.

Critica vede în Flaubert un naturalist, care e și romantic une ori. El se distinge prin cultul armoniei, coloritului și al formei, — e vecinic preocupat de frumusețea artei și are și știința să facă artă. Ca romantic, Flaubert urăște burghezimea, căreia îi atribuie tot ce e urât în lumea aceasta. Totuș, aceasta nu'l împiedică să fie un adânc analist al naturii omului, dublat de un frumos fond de psihologie. A reușit astfel să dea tablouri de o exactitate perfectă și pline de adevăr, emoționante, ca toată lucrurile cari dau impresia vieții.

În Flaubert avem triumful artei impersonale, singura într'adevăr clasică.

Impresia pe care ne-o lasă operele lui e puternică și tristă. Disecând sufletul omenesc, Flaubert dezvăluie multe mizerii intelectuale și deșederi morale.

Stilul său e frumos, armonios, cu relief, colorat, de o conciziune puternică și strălucitoare.

Pentru a ajunge la aceasta, Flaubert a muncit cu o conștiințiozitate dusă la exces, și de aceea a mers până acolo încât i-a trebuit zece ani, ca să scrie unul din romanele sale.

• * *

În volumul *Trei povestiri*, apărut după cum am arătat în 1877, Flaubert, în *Un suflet simplu*, descrie pe o sârmană servitoare de provincie și ne înduioșează prin tabloul unei vieți fără orizont și de jertfă pentru alții. *Legenda Sfântului Iuitan ospitalerul* e o legendă fantastică, iar *Irodada* o serie de tablouri strălucitoare și pline de fast.

Volumul acesta ne arată, sub diferitele-î infă-
țișeri, marele talent a lui Flaubert, și în partea-i
naturalistă și în romantismul său. În prima po-
vestire avem pe admirabilul scriitor naturalist,
care a dat literaturii: romanele *D-na Bovary* și
Educația sentimentală; în celelalte două po-
vestiri avem romantismul lui Flaubert [din *Sa-
lambo* și *Tentația Sf. Anioniu*].

Un suflet simplu

Alabama 1895

I

O jumătate de veac burghezele din Pont-l'Evêque invidiară pe Doamna Aubain din cauza servitoarei sale, Félicité.

Pentru o sută de franci pe an, ea gătia și făcea menajul, cosea, spăla, știa să înhame caii, să îngrășe păsările, să alegea untul și rămăsese credincioasă stăpânei sale, — care nu era de fel o persoană plăcută.

Se măritase cu un bărbat frumos, fără avere. Acesta muri la începutul lui 1809, lăsând-o cu doi copii mici și o grămadă de datorii. Atunci ea vându imobilele, afară de moșia Touques și Gefasses, ale căror venituri se urcau la cel mult 5000 de franci și părăsi casa din Saint-Melaine, ca să stea în alta mai puțin costisitoare, care fusese a strămoșilor ei și era așezată în dosul hălelor. Această casă, acoperită cu ardezie, se afla între un pasaj și o ulicioară ce

ducea la gârlă. Înăuntru avea diferențe de nivel, care te făceau să te împiedeci. Un vestibul strâmt despărția bucătăria de *sala* unde Doamna Aubain ședea toată ziua într'un jeț de pae, lângă fereastră.

De peretele, vopsit cu alb, erau rețemate opt scaune de mahon. Un pian vechi, așezat sub un barometru, avea pe dânsu: un teanc piramidal de cutii și de cartoane. Două jețuri cu tapițerie stăteau deoparte și de alta a sobei de marmură galbenă și în stil Ludovic al XV-lea. Ceasornicul din mijloc înfățișa un templu al Vestei — și toată încăperea miroșia puțin a mucegai, căci dușumeaua era mai joasă decât grădina.

În primul cat era mai întâi camera «Doamnei», foarte mare, îmbrăcată cu hârtie cu flori îngălbenite și coprinzând portretul «Domnului» în costum de muscadin. *)

Ea comunica cu o cameră mai mică, în care se vedeau două paturi de copii, fără saltea. Apoi venia salonul, închis totdeauna și plin cu mobile îmbrăcate cu pânză. Pe urmă un coridor ducea la un cabinet de studiu; cărți și hârtii umpleau rafturile unei biblioteci, care cuprindea între cele trei laturi ale sale un birou mare de lemn negru. Cele două părți întoarse dispăreau sub desemnuri lucrate cu penița, peisagii în culori și gravuri de ale lui Audran, amintiri ale unui timp mai bun și unui lux

*) Partid din revoluția franceză. [Nota trad.]

dispărut. O bageagă la catul al doilea lumina camera servitoarei, îndreptată cu vederea spre fânețe.

Sluga se scula în zori de ziuă, ca să nu scape liturghia și muncia fără întrerupere până seara; apoi, după ce se sfârșia cu prânzul, pune vasele în regulă, și închidea ușa, învelia tăciunii în cenușe și adormia dinaintea vetrei cu metaniile în mână. Nimeni nu arăta mai multă încăpățănare la târguit de cât dânsa, iar cât privește curățenia, lustrul tingirilor ei aducea la desnădejde pe celelalte servitoare. Econoamă, mânca încet și strângea cu degetele pe masă fărâmiturile de pâine — o pâine de doisprezece funți, făcută anume pentru dânsa și ce ținea douăzeci de zile.

Pe orice vreme, purta o basma de stambă fixată în spate cu un ac, o bonetă care-i ascundea părul, ciorapi cenușii, o fustă roșie și pe deasupra polcii un șorț cu pieptar, ca infirmierele de spital.

Fața ei era slabă și vocea ascuțită. La douăzeci și cinci de ani îi dădea patruzeci. De la cincizeci de ani nu i se mai deosebia vârsta; — și vecinic tăcută, cu talia dreaptă, cu gesturile măsurate, părea o femeie de lemn, funcționând în chip automat.

II

Avusese și ea, ca ori-care, povestea ei de dragoste.

Tată-său, un zidar, murise căzând de pe o schelă.

Pe urmă, mama ei muri, surorile se îm-prăștiară, un arendaș o luă la dânsul și o puse de mică să păziască vacile pe câmp. Tremura de frig în niște sdrențe, bea aplecată pe burtă apă din bălți, era bătută pentru nimica toată și, în sfârșit, fu isgonită pentru un furt de treizeci de bani, pe care nu-l făptuise. Intră la o altă moșie, se făcu găinăreasă și, deoarece plăcea stă-pânilor, tovarășele aveau necaz pe ea.

Int'o seară de August, (era pe atunci de optsprezece ani), ei o duseră la o sărbătoare din Couleville. Numai de cât fu arătată, zăpăcită de gălăgia scripcarilor, de luminile din pomi, de împestrițarea costumelor de dantele, de orucilițele de aur, de acea

multime de oameni, cari săriau toți deodată. Stătea deoparte modestă, când un tânăr, care părea să fie cu dare de mână și care-și fuma țigara rezemat cu amândouă coatele de oiștea unei cotigi, veni s'o poftiască la dans. O cinsti cu cidru, cafea, plăcintă, îi cumpără o basma de gât și, închipuindu-și că înțelegea, se oferi să o ducă îndărăt acasă. La marginea unei câmp, o trânti jos brutal. Ei îi fu frică și începu să țipe.

El plecă.

În altă seară, pe drumul spre Beaumont, ea voi să treacă înaintea unei căruțe mari cu fân, care mergea încet și, atingând, roțile, recunoscu pe Toader.

El o întâmpină cu o înfățișare liniștită, spuindu-i că trebuie să uite totul, deoarece «băutura era de vină».

Ea nu știu ce să-i răspundă și-i venia să fugă.

El luă vorba îndată de recoltă și de frunțașii comunei, căci tată-său părăsise Colleville pentru ferma Ecot, așa că erau acum vecini. «A!» zise ea. El adăogă că vroiau să-l căsătoriască. De altfel nu era grăbit și aștepta o femeie după gustul lui. Ea plecă fruntea în jos. Atunci el o întrebă dacă se gândia la măritiș. Ea răspunse surâzând că-i păcat să-și bată joc de dansa.

— «Dar nu, mă jur!» și o cuprinse de mijloc cu brațul stâng; ea mergea sprijinită de strânsoarea lui; înceteniră pașii.

Vântul se potolise, stelele acipiau, căruța de fân, enormă, se legăna înaintea lor; și cei patru cai, târând copitele, ridicau praf. Pe urmă, fără să le spue eine-va, o luară la dreapta. El o strânse încă odată în brațe. Ea se pierdu în umbră.

Săptămâna următoare, Toader obținu întâlniri de la ea.

Se întâlneau în fundul curților, în dosul vre-unui zid, sub câte-un copac izolat. Ea nu era inocentă, în felul domnișoarelor—animalele o învățaseră, dar judecata și instinctul cinstei o împedecară de a greși. Această împotrivire exasperă iubirea lui Toader până într'atât că, pentru a o mulțumi (sau poate în mod naiv), îi propuse să o ia de nevastă. Ei nu-i venea să creadă. El îi făcu jurăminte strașnice.

În curând el făcu o mărturisire supărătoare: părinții lui, din anul trecut, îi toc-miseră un om ca să fie soldat în locu'i; dar dintr'un moment într'altul puteau să i-l ia îndărăt. Ideia militariei îl speria. Această frică fu pentru Félicité o dovadă de dragoste; dragostea ei se făcu și mai mare. Eșa pe furiș noaptea și, ajunsă la locul întâlnirii, Toader o chinuia cu îngrijorările și stăruințele lui.

În sfârșit o vesti că se va duce el însuși la prefectură, să ia informații și să i le aducă Duminica viitoare între orele unsprezece și douăsprezece noaptea.

Când sosi momentul, dânsa alergă spre iubitul ei.

În locu-i, găsi pe unul dintre prietenii lui.

Acesta o înștiință că nu trebuia să-l mai vadă.

Ca să se asigure împotriva recrutării, Toader se căsătorise cu o bătrână foarte bogată, Doamna Lehoussais, din Toucques.

A urmat o durere smintită. Ea se aruncă la pământ, țipă, chemă în ajutor pe Dumnezeu, și gemu singură pe câmp, până la răsăritul soarelui. Pe urmă se întoarse la moșie și spuse că are de gând să plece; și la sfârșitul lunii, după ce primi tot ce avea de luat, își puse tot micul ei bagaj într'o basma și se duse la Pont-l'Évêque.

Înainte de hanului, întrebă pe o burgheză cu o bonetă de văduvă și care tocmai căuta o bucătăreasă. Fata nu prea știa să facă mare lucru, dar părea să aibă atâta bunăvoință, în cât Doamna Aubain zise la sfârșit :

— «Fie, te primesc !»

După un sfert de ceas, Félicité era instalată la această cucoană.

Mai întâi, ea trăi într'un fel de tremur, pe care i-l pricinuia «felul» casei și amintirea «Domnului» ce plutea peste toate! Paul și Virginia, unul de șapte ani, cealaltă de patru ani, îi păreau făcuți dintr'o materie prețioasă; îi ducea în spațe ca un oal și Doamna Aubain o opri să-i sărute

la fie-ce moment, ceia ce o durea. Cu toate acestea era fericită. Blandețea mediului înconjurător îi risipise tristețea.

În toate Joile, prieteni de ai casei veniau să joace câte o partidă de boston. Félicité pregătia de mai înainte cărțile de joc și încălzitoarele de picioare. Ei sosiau la opt ore fix și se retrăgeau înainte de a bate unsprezece.

În fiecare Luni dimineța, telalul care locuia sub alee își întindea fierăriile pe pământ. Pe urmă orașul se umpléa de un sbârnăit de glasuri, care se amesteca cu nechezatul cailor, behăitul mieilor, grohăitul porcilor, cu sgomotul asurzitor al cotigelor de pe stradă. Pe la amiază, în toiul târgului, vedeai arătându-se în prag un țăran bătrân, înalt la statură, cu șapca pe ceafă, cu nasul coroiat: era Robelin, arendașul de la Geffasses. Puțin după aceea venia Liébard, arendașul de la Touques, mic, roș, gras, purtând o vestă cenușie și cizme lungi cu pinteni.

Amândoi dădeau proprietăresei găini sau brânzeturi. Félicité le zădărnicia totdeauna șiretlicurile și ei plecau plini de considerație pentru dânsa.

La epocă nehotărâte, Doamna Aubain primia vizita marchizului de Grémanville, un unchiu al ei, ruinat de desfrâu, și care trăia la Falaise pe cel din urmă petec rămas din moșia lui. El se înființa totdeauna la ora prânzului, cu un câine groaznic,

care murdăria toate mobilele cu labele. Cu toate sforțările marchizului de a părea gentilom, până într'atât în cât își ridica pălăria ori de câte ori zicea: „răposatul tatăl meu“, totuș, lăsându-se târât de obicei, își turna de băut pahar după pahar și dădea drumul la glume groase. Félicité îl împingea binișor afară: «Vă e de ajuns, Domnule de Gremauville! mai lăsați și pe altă dată!» Și închidea ușa.

O deschidea cu plăcere Domnului Bourais, fost avocat. Cravata albă și chelia lui, piepții cămășii, redignota lui mare, neagră, felul cum trăgea tabac, rotunjind brațul, întreaga lui persoană îi producea acea turburare, în care ne aruncă privirea oamenilor extraordinari.

De oare-ce dânsul administra moșiile «Doamnei», se închidea cu dânsa ore întregi în cabinetul «Domnului» și se temea totdeauna să nu se compromită, respecta foarte mult magistratura, avea pretenții că știe latinește.

Pentru a instrui pe copii într'un chip plăcut, el le dăruia o geografie în stampe.

Acestea înfățișeau diferite priveliști ale lumii, antropofagi împodobiți cu pene, o maimuță răpind pe o fată, Beduini în deșert, o balenă pe care o prindeau cu cangea, etc.

Paul explică servitoarei gravurile. Aceasta a și fost întreaga ei educație literară.

Acea a copiilor era făcută de Guyot, un biet ampoliat la Primărie, vestit pentru caligrafia sa frumoasă și decum își trăgea briceagul pe cizmă.

Când vremea era frumoasă, se duceau de cu vreme la moșia din Geffasses.

Curtea e în pantă, casa la mijloc și marea se arată în depărtare ca o pată sură.

Félicité scotea din panerașul ei felii de carne rece și prânziuau într'o încăpere care venia după lăptărie. Ea era singura rămășiță dintr'o locuință de plăcere, acum dispărută.

Hârtia de pe pereți sfârticată, tremura, când se făcea curent.

Doamna Aubain își pleca fruntea, copleșită de amintiri, copiii nu îndrăzneau să mai vorbiască. «Dar jucați-vă» zicea dânsa; și ei o ștergeau.

Paul se urca în hambar, prindea păsări, se juca azvârlind pietre pe apă sau bătea cu un băț în niște buți groase, ce răsuna cu niște tobe.

Virginia dădea de mâncare unor iepuri de casă, se repezia să culeagă albăstrele și iuteala picioarelor ei dădea la iveală pantalonașii săi brodați.

Intr'o seară de toamnă, se întoarseră prin imaș. Luna, la primul pătrar, lumina o parte a cerului și o ceață plutia ca o eșarpă peste cotiturile pârâului Touques. Niște boi întinși în mijlocul ierbii, priveau liniștiți la cele patru persoane cum treceau.

În al treilea îmaș, câți-vă se sculară, pe urmă se așezară în cerc înaintea lor. «Nu vă temeți!» zise Félicité; și murmurând câte-va cuvinte de compătimire, netezi pe spinare pe cel ce era mai aproape; acesta se întoarse cu fața, ceilalți făcură la fel. Dar când trecură de îmașul ce urma, se porni un muget îngrozitor. Era un taur, pe care-l ascundea ceața. El înaintă spre cele două femei. Doamna se pregătia să fugă! — «Nu! nu! mai încet!» Cu toate acestea, ele grăbiau pasul și auziau în urma lor un răsuflet puternic ce se apropia. Copitele băteau iarba câmpului, ca niște ciocane; uite că începea să galopeze. Félicité se întorcea și zmulgea cu amândouă mâinile bulgări de pământ și-i arunca în ochii animalului. El lăsa botul în jos, dădea din coarne și tremura de furie, mugind îngrozitor. Doamna Aubain, ajungând cu cei doi copii la capătul îmașului, căuta zăpăcită să treacă marginea înaltă a șanțului.

Félicité se dădea mereu îndărăt dinaintea taurului și arunca într'una bulgări cu iarbă, care-l orbiau, strigând: «Grăbiți-vă! grăbiți-vă!»

Doamna Aubain se scoborâ în șanț, trase pe Virginia, apoi pe Paul, căzu de mai multe ori, încercându-se să iasă din șanț și, cu mult curaj, izbuti.

Taurul strâmtorase pe Félicité într'un loc închis cu zăbrele; balele lui îi împroșcau fața, încă o secundă, și o spinteca.

Ea avu timpul să se strecoare între două zăbrele și lighioana, foarte mirată, se opri.

Această întâmplare a fost mulți ani un subiect de conversație la Port-l'Evêque.

Félicité nu se făli de loc de întâmplare, nebănuind măcar că a făcut o faptă eroică.

Virginia o ocupa exclusiv; căci fetița căpătase din pricina spaimei o durere nervoasă și D. Pouport, doctorul, îi recomandă să facă băi de mare la Trouville.

Pe acea vreme, localitatea aceasta nu era frecventată.

Doamna Aubain luă informații, consultă pe Bovrais și făcu pregătiri ca pentru o călătorie lungă.

Cuferele plecară în ajun cu căruța lui Liébard. A doua zi, acesta aduse doi cai, din cari unul avea o șea de damă, cu o răzămătoare de catifea; și pe spatele celui de al doilea o manta sucită vâlătuc făcea ca un fel de scaun.

Doamna Aubain se urcă în el, înapoia lui Liébard. Félicité își luă asupra-și pe Virginia, iar Paul încălecă pe măgarul D-lui Lechaptois, împrumutat cu condiția să aibă grijă de dânsul.

Drumul era așa de rău, în cât pentru cei opt kilometri cât ținea, trebuiră două ceasuri. Caii se înfundau în noroi până la glezne, și, ca să iasă, făceau mișcări brusce din șolduri sau se izbiau de făgașe. Alte ori trebuiau să sară. Iapa lui Liébard stătea deodată în anumite locuri.

omul aştepta cu răbdare să porniască iar ; şi vorbea despre oamenii ale căror moşii erau pe marginea drumului, adăogând la povestea lor reflexiuni morale. Aşa, în mijlocul satului Touques, pe când treceau pe lângă nişte ferestre înconjurate de călugăriţe, el zise, ridicând din umeri : — «Uite de pildă Doamna Lehoussais, care în loc să ia un bărbat tânăr...» Félicité n'auzi restul ; caii mergeau la trap, măgarul la galop ; toţi o luară pe o potecă, o poartă se dădu înlături şi se scoborâră dinaintea grajdului, chiar în pragul uşii.

Bătrâna Liébard, zărind pe stăpână-sa, se arătă foarte bucuroasă. Ii servi un prânz compus din muşchi, burtă, cârnaţi de porc, puî cu sos, cidru spumos, o plăcintă, un compot şi prune în rachiu, întovărăşind toate acestea cu complimente adresate Doamnei, care arăta mai bine, Domnişoarei ; care se făcuse foarte frumoasă, D lui Paul : care se îngrăşase foarte tare ; fără a uita pe bunicii lor morţi, pe cari soţii Liébard îi cunoşteau, fiind în serviciul acestei familii de mai multe generaţii. Ferma avea, ca şi dânsii, un caracter de vechime. Grinzile tavanului erau mâncate de cari, pereţii erau negri de fum şi geamurile albe de praf. Un prepeleac de stejar ţinea pe dânsul tot felul de scule, câni, farfurii, talgere de cositor, curse de lupi, foarfeci de tuns oile. Un clistir enorm făcu pe copii să râdă. Nu era nici un pom, din cele tre.

curți, care să n'aibă bureți la rădăcina lui, sau câte-o tufă de vâsc pe crengi. Vântul dăduse jos mulți dintre ei, dar dăduseră din nou de la mijloc; și toți se încovoiau de mulțimea fructelor. Acoperișurile de pae, asemănătoare cu catifeaua neagră, și neegale în grosime, țineau piept vijeliilor celor mai puternice. Cu toate acestea, șopronul cădea în ruină. Doamna Aubain spuse că o să vadă ce-i de făcut și porunci să pregătiască iar caii.

Mai merseră o jumătate de ceas, până să ajungă la Trouville. caravana mică se dădu jos, ca să treacă o faleză ce se ridica deasupra unor vase; și peste trei minute, la capătul cheului, intrară în curtea *Mielului de aur*, la bătrâna David.

Virginia, chiar din cele dintâi zile, se simți mai puțin slabă; rezultat al schimbării aerului și al acțiunii băilor. Le lua îmbrăcată în cămașe, neavând un costum special; și bona o îmbrăca într'o colibă de vameș, ce servia celor ce făceau bae.

După amiazi se duceau cu măgarul dincolo de Stâncile-Negre, spre Hennequeville. Poteca țurca mni întâi între niște terenuri, brăzdate de văi ca pajiștea unui parc, apoi ajungea la un podiș, în care pășunile alternau cu câmpuri de arat. La marginea drumului, în încâlcitura spinilor, se ridicau ilici; unde și unde câte-un copac mare uscat, făcea zigzaguri în aerul albastru cu crengile sale.

Mai totdeauna se opriau pe o pajiște, având Deauville la stânga, Havre la dreapta și în față largul mării. Marea strălucia la lumina soarelui, lucie ca o oglindă și așa de liniștită, că abia îi auziai murmurul; vrăbii ascunse ciripiau și bolta nemărginită a cerului acoperia totul. Doamna Aubain ședea și cosea; lângă dânsa, Virginia împletia papură; Félicité plivia niște flori de sulcină; Paul, care se plictisia, voia să plece.

Alte ori, trecând pârâul Touques cu luntrea, căutau scoici.

Când se retrăgea marea, lăsa pe uscat arici de mare, godefișe, meduze; și copiii alergau să pue mâna pe bășicile de spume, ce le lua vântul. Valurile adormite, căzând pe nisip, se desfășurau de-alungul țărmului, ce se întindea cât vezi cu ochiul, dar despre uscat avea ca hotar dunele, cari-l despărțiau de *Mlaștină*, și o pajiște mare în formă de hipodrom.

Când se întorceau pe acolo, Trouville în fund, pe panta dealului, creștea din ce în ce și, cu casele lui neegale, părea că se deschide într'o neorânduială veselă.

În zilele în cari era prea cald, nu eșeau din odae. Lumina orbitoare făcea ca niște zăbrele de lumină între jaluzele.

Nici un zgomot în sat. Nimeni pe uliță. Această tăcere, răspândită peste tot, măria liniștea locurilor.

-Departee, ciocanele lucrătorilor de corăbii

astupău găurile unor carene și un vânt înăbușitor aducea miros de catran.

Petrecerea de căpetenie era întoarcerea bărcilor. Indată ce treceau de semnele cari arată unde sunt stânci, luntrile începeau să cotiască. Pânzele se coborau până la două treimi din catart; și, cu pânza de dinainte umflată ca o bășică, înaintau, alunecau în zbaterea valurilor, până în mijlocul portului, unde ancora cădea deodată. În urmă barca se așeza rezemată pe cheu. Barcagiii aruncau peste bord pește viu; un șir de căruțe îi așteptau, și femel cu bonete de bumbac pe cap se repeziau să ia coșurile și să-și îmbrățișeze bărbații.

Una dintr'ânsele întâmpină într'o zi pe Félicité, care puțin după asta intră în odae foarte veselă. Iși regăsise pe o soră a ei: și Nastasia Borette, după numele bărbatului: Leroux, apăru ținând în copii de țată în brațe, în mâna dreaptă cu un alt copil și la stânga ei un ucenic de marinar cu mâinile în șolduri și cu șapca pe ureche. După un sfert de ceas, Doamna Aubain o lăsă să plece.

Ii întâlneau totdeauna în preajma bucătăriei sau când te plimbai... Bărbatul nu se arăta.

Félicité prinse dragoste de ei. Le cum-pără o pătură, cămăși, o mașină de gătit; se vedea cât de colo că o exploatau.

Această slăbiciune camsupăra pe Doamna Aubain, căruia de altfel nu-i plăceau fa-

miliaritățile nepotului — căci tutuia pe fiu-său; — și de oare-ce Virginia tușia și vremea nu mai era bună, se întoarse la Pont-l'Evêque.

D-l Bourais îi dădu lămuriri asupra unui liceu. Cel din Caen trecea drept cel mai bun.

Paul fu trimis acolo; își luă cu curaj rămas bun, mulțumit că se ducea să trăiască într'o casă, unde va avea tovarăși.

Doamna Aubain se resemnă la plecarea fiului ei, fiindcă era neapărat trebuincioasă. Virginia se gândia din ce în ce mai puțin la dânsul. Servitoarei îi părea rău după gălăgia lui. Dar o ocupație veni s'o distreze: cu începere de la Crăciun, ducea în fiecare zi pe fetiță la biserică, să învețe catechismul.

III

După ce îngenunchia la ușă, înainta înăuntru bisericii înalte, între cele două șișuri de bănci. Deschidea banca Doamnei Aubain, se așeza și-și plimba privirile în jurul ei.

Băeții la dreapta, fetele la stânga, umpleau cafasul; preotul stătea în picioare lângă strană; pe un geam al absidei Sfântul Duh plutia deasupra Sfintei Fecioare; un altul o arăta îngenunchi înaintea lui Isus și, în dosul chivotului, un grup săpat în lemn înfățișă pe Sfântul Mihail, doborând pe balaur.

Preotul făcu mai întâi un rezumat al istoriei sfinte.

Ei i se părea că vede raiul, potopul, turnul lui Babel, orașe în flăcări, popoare murind, idoli răsturnați; și păstră din această scăpărare respectul pentru Cel Prea Înalt și frica de mânia lui. Pe urmă plânse,

ascultând Patimile lui Isus Hristos. De ce l'au răstignit pe dânsul, care iubia pe copii, hrănia mulțimea, vindeca pe orbi, și voise din smerenie să se nască în mijlocul săracilor, pe gunciul unui staul? Semănatul, secerișul, crama, toate acele lucruri familiare, de care vorbește Evanghelia, se aflau în viața ei; trecerea lui Dumnezeu peste ele le sfințise; și dânsa iubi mai tare pe miei, din iubire pentru Mielușel, pe porumbel, din pricina Sf. Duh.

Ii era greu să-și închipue persoana acestuia; căci nu era numai pasăre, ci și foc și câte odată o suflare. Lumina lui poate plutește noaptea pe malurile bălților, suflarea lui mână norii, glasul lui face clopotele armonioase; și rămânea slăvind pe Dumnezeu, gustând răcoarea zidurilor și liniștea bisericii. Cât privește dogmele, nu înțelegea nimic dintr'ânsele, nici nu-și dădu silință să le înțeleagă. Preotul vorbea, copiii recitau, ea adormia la urmă; și se deștepta deodată, când dânsii pleoscăiau la plecare cu papucii de lemn de lespezi.

Astfel învăță ea catehizmul, tot auzindu-l mereu, de oarece educația religioasă îi fusese neglijată în tinerețe, și de atunci imită tot ce făcea Virginia: postia ca și dânsa, se spovedia împreună cu dânsa. La Joia Verde, făcură împreună un altar.

Cea dintâi, împărtășanie o turbură de mai înainte.

Umbla încoace și în colo după pantofi,

metăanii. carte, mănușl. Cu ce tremur ajută pe mama ei s'o îmbrace !

În timpul liturghiei, simți o stinghereală. D-l Bourais îi ascundea o parte din cor : dar drept în fața ei, ceata fecioarelor, purtând coroane albe deasupra, vălurilor lor lăsate în jos, formau ca un câmp de zăpadă ; și ea cunoștea de departe pe micul odor după gâtul ei mai gingaș și ținuta smerită. Clopotul sună. Capetele se aplecară ; se făcu tăcere. La izbucnirile orgii, dascălii și mulțimea întonară Agnus Dei ; pe urmă începu defilarea băeților ; și după dâșii porniră fetele. Pas cu pas și cu mâinile împreunate, ele mergeau spre altarul luminat, îngenunchiau pe prima treaptă, primiau pe rând sfânta comunicătură și se întorceau în aceeași ordine la locurile lor. Când veni rândul Virginiei, Félicité se plecă s'o vadă ; și cu inchipuirea pe care o dau iubirile adevărate, îi păru că acea copilă era ea însăși ; figura ei devenia a sa proprie, era îmbrăcată cu rochia ei, inima îi bătea în piept ; în momentul de a deschide gura, închizând pleoapele, era cât pe ce să leșine.

A doua zi, de dimineată, se înfățișă la altar, pentru ca preotul să-i dea sfânta comunicătură. O primi cu evlavie, dar nu mai simți aceiași plăcere.

*Doamna Aubain voia să facă din fata ei o persoană desăvârșită ; și, de oarece Guyot nu putea s'o învețe nici limba engleză, nici

muzica, se hotărâ s'o interneze în pensionul Ursulinelor din Honfleur.

Copila nu obiectă nimic. Félicité suspina, găsind că Doamna e fără inimă. Apoi se gândi că poate avea dreptate stăpână-sa. Aceste lucruri erau mai presus de priceperea ei.

Insfârșit, într'o zi, o trăsură veche se opri dinaintea porții și din ea se scoborâ o călugăriță care venea după Domnișoara. Félicité urcă bagajele sus pe imperială, făcu recomandățiile necesare birjarului și puse în cufăr șease borcane cu dulceață, vre-o douăsprezece pere și un buchet de vioarele.

În ultimul moment, pe Virginia o năpădi plânsul; ea îmbrățișa pe mama ei, care o săruta pe frunte, repetând: «curaj! curaj!» Scara se ridică, trăsura plecă.

Atunci, Doamnei Aubain îi veni să leșine; și seara toți prietenii ei: soții Lormeau, Doamna Lechaptois, domnișoarele acelea Rochefeuille, D-l de Houpperille și Bourais veniră s'o mângâe.

Lipsa fetei îi fu la început foarte dure-roasă. Dar de trei ori pe săptămână primia scrisori dela ea, în celelalte zile îi scria, se plimba prin grădină, mai citia câte ceva și așa umplea golul orelor.

Din obișnuință, Félicité intra dimineța în odaia Virginiei și se uita la pereți. Îi era urât că nu mai putea să-i pieptene părul, să-i închee ghetele, să tragă plapoma

sub dânsa — și că nu-i mai vedea într'una figura drăgălașe, că n'o mai ținea de mână când eșiau împreună. Ne având ce face, încercă să împletiască la horbotă. Degetele prea rupeau firele; nu mai da ascultare la nimic, își perduse somnul, după vorba ei: era «prăpădită».

Ca să se mai ia, ceru voe să primiască pe nepotul ei Victor.

El venia Dumineca după liturghie, cu obrazii roși, cu pieptul gol și răspândind mirosul câmpiei, pe care o străbătuse. Indată ea pune masa. Prânziau unul în fața celuilalt, și mâncând, ea cât putea mai puțin, pentru a cruța cheltuiala, atât îl îndopa cu mâncare, că la urmă el adormia. Cum trăgea clopotul de vecernie, îl seula, îi peria pantalonii, îi făcea cravata și se ducea la biserică, sprijinită de brațul lui, cu o mândrie de mamă.

Părinții lui îl învățau totdeauna să scoată ceva dela dânsa, fie un pachet de zahăr, fie săpun, rachiu, câte odată și bani. El îi aducea rufe să i le cârpiască; ea primia această sarcină, bucuroasă de prilejul celilalt să mai vină.

În August, tată-său îl luă în călătorie pe mare.

Era vremea vacanței. Sosirea copiilor o mângăe. Dar Paul se făcea caprițios și Virginia nu mai avea vârsta de a fi tutuită, ceea ce pune o jenă, o barieră într' dânsale.

Victor se duse pe rând la Morlaix, Dunkerque și Brighton; la întoarcerea din fiecare călătorie îi dădea un cadou. Prima dată o cutie lucrată în scoici; a doua, o ceașcă de cafea; a treia, un om de turtă dulce. El se făcea frumos, avea statura bine legată, puțină mustață, ochii oglindeau o inimă deschisă; purta o pălărioară de piele, pusă pe ceafă ca la un pilot. O distra, povestindu-i istorioare amestecate cu termeni de marinar.

Intr'o Luni, 14 Iulie 1819, (ea nu uită data), Victor anunță că era angajat pe un vas, care făcea călătorii mari și că a treia zi noaptea, cu vaporul Honfleur, se va duce să-și întâlnească goeleta, care avea să sa plece în curând din Havre. Avea să plece poate pe doi ani. Gândul unei lipse așa de îndelungate dezolă pe Félicité; și pentru a-și mai lua încă odată rămas bun, Miercuri seara, după masa Doamnei, ea se încălță cu niște galoși și străbătu într'o fugă cele patru leghe, ce despart Port-l'Évêque de Honfleur.

Când ajunse în dreptul Calvarului, în loc s'o ia la stânga, o luă la dreapta, se pierdu în niște șantiere; se întoarse îndărăt; niște oameni, pe cari-i întâmpină, o sfătuiră să se grăbiască. Ea merse de jur împrejurul basinului plin cu corăbii, se izbia de odgoane; pe urmă locul se lăsă în jos, niște lumini se încrucișară și crezu că e nebună, zărind niște cai pe cer,

La marginea cheiului, alți cai nechezau, speriați de mare. Un pod de scânduri, care-i lua, îi cobora într'un vas, în care călătorii se înghesuiau printre buțile cu cidru, panerele cu brânză, sacii de grâu; se auziau găini coteodăcînd, căpitanul înjura; un ucenic de marinăr stătea reze-mat cu coatele de grinda ancorei, nepăsător la toate acestea. Félicité, care nu-l re-cunoșcuse, striga - «Victor!» el înălța ca-pul: ea se repezi, când de-odată traseră scara.

Vaporul eși din port.

Incheeturile lui trosniau, valurile grele îi izbiau prora. Pânza se întorsese, ni-meni nu se mai vedea; — și pe marea argintată de lună, vaporul făcea o pată ce devenia tot mai ștearsă, se afundă, dispăru.

Félicité, trecând pe lângă Calvar, voi să se roage iui Dumnezeu, pentru ce avea mai scump pe lume; și se rugă mult, în picioare, cu fața scăldată de lacrimi, cu ochii spre cer. Orașul dormia, vameșii se plimbau; și apa cădea fără să conteniască prin găurile iezăturii, cu un zgomot de șivoi. Bătură două ceasuri.

Vorbitorul nu se va deschide înainte de a se face ziuă. O întârziere, de sigur, ar putea să supere pe Doamna; și, cu toată dorința ei de a îmbrățișa pe celalt copil, se întoarse îndărăt. Fetele dela han toc-

mai se deșteptau, când ea intra în Pont-l'Evêque.

Bietul băiat avea să aluneceluni întregi pe valuri! Călătoriile lui de mai înainte n'o speriaseră. Din Anglia și din Bretania te mai întorci; dar America, Coloniile, Insulele, toate acestea erau pierdute într'o regiune nesigură, la celalt capăt al lumii.

De atunci, Félicité se gândi numai și numai la nepotul ei. În zilele cu soare, îi ducea grijea de sete; când era furtună, se temea să nu-l loviască trăsnetul. Ascultând cum vâjiă vântul în sobă, ridicând ardeziile de pe casă, îl vedea bătut chiar de acea furtună, în vârful unui catarg zgâlțâit, cu corpul plecat pe spate, sub o masă de spumă; sau — amintiri din geografia cu stampe — era mâncat de sălbateci, prins într'o pădure de niște maimuțe, își ddea sufletul dealungul unui țarm pustiu. Și niciodată nu spunea nimănui de grijile ei.

Doamna avea alte griji, de fiică-sa.

Maicile găsiu că era afectuoasă, dar delicată. Cea mai mică emoție o enervă. Trebuia să se lase de pian. Mama ei pretindea dela mânăstire o corespondență regulată. Intr'o dimineață, când factorul nu venise, ea pierdu răbdarea; și umblă prin sală de la jeț la fereastră.

Era într'adevăr din cale afară! de patru zile nici o veste! Ca să se mângăe, luând pildă de la dânsa, Félicité îi zise:

— «Eu, Doamnă, sunt șase luni de când n'am primit nimic!...»

— «De la cine?...»

Servitoarea răspunse încetișor :

— «...De la nepotu-meu!»

— A! de la nepotul D-tale!» și, dând din umeri, Doamna Aubain își relua plimbarea ceea ce însemna: „Nu-mi venia în gând!... Mai la urma urmei, puțin îmi pasă! un ucenic de marinar, un golan, frumoasă treabă!.. pe când fata mea... închipuți-vă mă rog!..

Félicité, deși obișnuită cu asprimea, fu indignată contra Doamnei, apoi uită.

Ii părea foarte simplu să-și peardă mințile diu cauza fetei.

Cei doi copii aveau aceeași însemnătate; o legătură a sufletului ei îi unia și soarta lor trebuia să fie aceeași. Află că vasul lui Victor sosise în Havana. Citise această știre într'o gazetă.

Din cauza țigărilor, ea își închipuia Havana ca o țară, unde nu se face altceva de cât se fumează și Victor se învârtia printre negri într'un nor de tutun.

«La caz de nevoe» se putea cineva întoarce pe uscat? La ce depărtare era de Pont-l'Evêque? Ca să știe toate acestea, întrebă pe Domnul Bovrais. Elluă atlasul, apoi începu să dea explicații asupra longitudinii; și avea un surâs de pedant, față cu uimirea servitoarei. In sfârșit, cu tocul creionului, arăta între tăeturile unei

pete ovale un punct negru, imperceptibil adăogând: «Aici e». Ea se explică pe hartă; rețeaua aceia de linii colorate îi obosiau vederea, fără să afle nimic; și Bourrais, poftind-o să spună de ce era nedumerită, ea îl rugă să i arate casa unde stă Victor. Bourrais ridică brațele, strănută, râse cu hohot; o ast-fel de nevinovăție îi stârnia râsul; și Félicité nu înțelegea care-i pricina, — ea care se aștepta poate să vadă până și portretul nepotu-său, atât de mărginită îi era mintea!

Cincisprezece zile după asta, Liébard, la ora târgului, intră ca de obicei în bucătărie și-i dădu o scrisoare, pe care i-o trimetea cumnatu-său. Ne știind să citească nici unul nici altul, se adresa stăpâne si.

Doamna Aubain, care număra ochiurile unei împletituri, o puse jos lângă ea, desfăcu scrisoarea, tresări și, cu o voce groasă, privind adânc, zise?

— «Ți se vestește... o nenorocire. Nepotul D-tale...».

Murise. Nu se spunea mai mult.

Félicité căzu pe un scaun, sprijinindu și capul de peretele despărțitor și închise pleoapele care se înroșiră deodată. Apoi, cu capul plecat, cu mâinile lăsate în jos, cu ochii pironiți, ea repetă din când în când.

— «Săracul băiat! săracul băiat!».

Liébard se uită la dânsa, suspnând.
Doamna Aubain cam tremură.

Ea îi propuse să se ducă la soră-sa, la Trouville. Félicité răspunse printr'un gest, că n'avea nevoie.

Se făcu tăcere. Liébard socoti de cuviință să se retragă. Atunci ea zise:

— «Ce le pasă lor!»

Capul îi căzu iarăși; și fără să-și dea seamă, ridica din când în când andrelele lungi de pe masa de lucru. Niște femei trecură prin curte cu o targă cu rufe din cari picură apă.

Zărindu-le pe geam, își aduse aminte de rufele ei; eri le spălase și azi trebuia să le clătiască; și eși din casă.

Scândura și putina îi erau pe malul pârâului Touques. Ea aruncă pe mal un morman de cămăși, își suflecă mânicile, luă bățul; și loviturile puternice se auzeau în celelalte grădini de alături. Livezile erau goale, vântul mișcă apa pârâului; în fund erburi mari se plecau deasupra lui, ca părul unor cadavre care ar pluti pe apă. Ea își stăpâna durerea, se ținu bine până seara; dar în odaia ei, se lăsă în voia durerii, lungită pe saltea, cu fața în perne și cu pumnii rezemați de tâmple.

Mult mai târziu, află chiar de la căpitanul lui Victor, împrejuririle morții lui. Îi luaseră prea mult sânge la spital, pentru că avea friguri galbene. Patru doctori îi

căutau deodată. A murit imediat și șeful a zis :

— «Bun! încă unul!»

Părinții lui se purtaseră rău cu dânsul. Ea preferă să nu-i mai vadă și ei nu se grăbiră s'o îmbuneze, fiindcă uitară, sau fiindcă mizeria le împietrise inima.

Virginia slăbia.

Înădușeli, tuse, friguri neîntrerupte și niște pete pe obraz, denotau o boală adâncă.

D. Paupart recomandase o ședere în Provence. D-na Aubain se hotărî și ar fi luat îndată fata acasă, dacă nu era climatul din Pont-l'Évêque.

Ea se învoi cu un închirietor de trăsură, ca să o ducă în fiecare Marți la mănăstire.

În grădină este o terasă, de unde se zărește sera. Virginia se plimba prin această grădină la brațul ei, pe frunzele de vie căzute. Câte-odată, soarele, străbătând norii, o silia să închidă pleoapele când privia pânzele în depărtare și întreaga zare, de la castelul din Tancorville până la farurile portului Havre. Apoi se odihniau sub umbră. Mama ei își procurase un butoiuș de vin minunat de Malaga; și râzând de gândul de a se îmbăta, ea bea de două degete, nu mai mult.

Puterile îi reapărură. Toamna trecu pacinică, Félicité liniștia pe Doamna Aubain. Dar într'o seară, când fusese în împrejurimi cu treabă, întâlni înaintea ușii ga-

brioleta domnului Paupart; iar el era în vestibul. Doamna Aubain își punea pălăria.

— «Dați-mi încălzitoarea de picioare, punga, mănușile, mai repede! Virginia avea aprindere de plămâni; poate nu mai era nădejdea de scăpare.

— «Încă nu!» zise doctorul; și se urcă amândoi în trăsură, sub fulgii de zăpadă, cari se învârtiau. Félicité se repezi la biserică, spre a aprinde o lumânare. Pe urmă alergă după gabrioletă, pe care o ajunsese după un ceas, sărî ușor pe dinapoi, unde se ținu de găitane, când îi veni un gând: «Curtea nu era închisă! dacă ar intra niște hoți?» Și se scoborâ din trăsură.

A doua zi, în zori de ziuă, se înființă un doctor. El se întorsese în oraș și plecă din nou la țară. Pe urmă ea rămase la han, crezând că niște necunoscuți vor aduce o scrisoare. În sfârșit, dis de dimineață, luă poștalionul de Lisieux.

Mănăstirea se afla în fundul unei ulicioare răpoase. Pe la mijloc auzi sunete stranie, un clopot de mort. — «E pentru alții», gândi ea; și Félicité trase cu putere de clanță. După câte va minute, niște papuci se târâră, ușa se întredeschise și apărură o călugăriță.

Maica, cu o înfățișare pocăită, zise că «Ea a trecut nu de mult în lumea cealaltă». În acelaș timp, clopotul S-tului Léonard bătea și mai tare.

Felicitate ajunsese la catul al doilea. Chiar din pragul ușii, zări pe Virginia, întinsă pe spate, cu mâinile încrucișate, cu gura deschisă și cu capul lăsat pe spate, sub o cruce neagră aplecată spre dânsa, între niște perdele nemișcate, mai puțin palide de vâț figura ei. Doamna Aubain, la picioarele așternutului pe care-l ținea în brațe, scotea suspine de agonie. Stărița, în picioare, la dreapta. Trei sfesnice pe scria făceau pete roșii și ceața înalbia ferestrele. Călugărițele luară pe Doamna Aubain și o duseră de acolo. Două nopți Félicité nu se deslipi de lângă moartă. Repetă aceleași rugăciuni, aruncă cu aiasmă peste giulgiu, se așeză iar și o privia. La sfârșitul primei vegheri, băgă de seamă că fața copilei se îngălbenise, buzele se învinețiau, nasul se subția, ochii se înfundau. Ii sărută de mai multe ori; și n'ar fi prins-o mirarea dacă Virginia i-ar fi redeschis; pentru astfel de suflet supra-natural e foarte simplu. Ii făcu toaleta, o învăli cu giulgiu, o așeză în coșciug, îi puse o coroană, îi răs-firă părul. Era blond și din cale afară de lung, pentru vârsta ei. Félicité tăie din el o șuviță groasă, din care jumătate îl puse în sân, hotărâtă să nu se despartă niciodată de dânsa. Corpul fu dus la Pont'Evêque după dorința Doamnei Aubain, care urmă dricul într'o trăsură închisă.

După prohod, a trebuit încă trei sferturi de ceas, până să ajungă la cimitir. Pau

mergea în frunte și suspină, Domnul Bourais era după dânsul și în urma lui locuitorii mai de seamă, femeile îmbrăcate în mântii negre și Félicité. Ea se gândia la nepotu-său și, fiind-că nu putuse să-i facă aceste onoruri, tristețea îi sporia, ca și cum l-ar fi îngropat cu cealaltă.

Desnădejdea Doamnei Aubain fu nemărginită. Mai întâi se revoltă împotriva lui Dumnezeu, găsindu-l nedrept, fiind-că i-a răpit fata, — ea, care nu făcuse nici odată nici un rău și al cărei cuget era așa de curat! Dar nu! ar fi trebuit s'o ducă în sud. Alți doctori ar fi scăpat-o! Se învinovăția, voiă să se ducă după dânsa, țipă de desnădejde, în mijlocul viselor ei. Unul mai cu seamă o urmăria. Bărbatu-său, îmbrăcat ca marinar, se întorcea dintr'o călătorie lungă și-i spunea plângând că primise poruncă să ia cu dânsul pe Virginia. Atunci ei se sfătuiau să descopere o ascunzătoare unde-va. Odată ea se întoarse turburată din grădină. Mai adineaori (arăta unde) tatăl și fiul ei apăruseră, unul după altul și nu făceau nimic; o priviau. Timp de mai multe luni, ea sta în odaie, nemișcată. Félicité o dojenia cu blândețe: trebuie să se păstreze pentru fiul ei și pentru celălalt, în amintirea „ei“.

— «Ei?» reluă Doamna Auabia, ca și cum s'ar fi deșteptat. «Uh da!... da!... D-ta nu uiți!» Aluzie la cimitir, unde o opriseră să meargă.

Félicité se ducea în toate zilele.

La patru ore fix, trecea pe lângă case, urcă dealul, dădea la oparte bariera și ajungea dinaintea mormântului Virginiei. Era un stâlp mic de marmură roză, cu o lespede pe jos și cu lanțuri împrejur, care cuprindea o grădiniță. Mărginile straturilor dispăreau sub un acoperământ de flori. Le stropia frunzele, reînoia nisipul, se puneau în genunchi ca să sape mai bine pământul. Doamna Aubain, când putu să vină, simți o ușurare, o mângâiere.

Apoi ani trecură, toți asemănători și fără alte întâmplări de cât reîntoarcerea sărbătorilor mari: Paștele, Adormirea Maicii Domnului, Sărbătoarea tuturor Sfinților. Întâmplări lăuntrice fixau date, la cari se refereau mai târziu. Așa, în 1827, o parte din acoperiș, căzând în curte, era să omoare un om. În vara anului 1828 era rândul Doamnei să dea artos; cam pe vremea aceea Bourais lipsi tainic; și cunoștințele vechi p'ecară încetul cu încetul: Guyost, Liébard, D-na Lechaptois, unchiul Gremauville, damblagiu de mult.

Într'o noapte, conducătorul poștalionului anunță în Pont-l'Evêque izbucnirea Revoluției din Iulie. Peste puține zile fu numit un suprefect nou: baronul de Larsonnière, fost consul în America și care ținea la dansul, pe lângă nevastă-sa, pe cumnată-sa cu trei domnișoare, destul de mari; le zăriai pe iarbă, îmbrăcate în bluze fâlfâi-

toare; avea un negru și un papagal. D-na Aubain le primi vizita și nu lipsi să le-o înapoieze.

Ori cât de departe se arătau, Félicité alerga să'i dea de veste. Dar un singur lucru era în stare s'o miște, descrierile fiu-său.

El nu putea să se țină de nici o carieră, p-trecându-și tot timpul în cafenele. Ea îi plătia datoriile; el făcea altele; și suspinele pe cari le scotea D-na Aubain, înpletind lângă fereastră, se auziau până la Félicité, care învărtea vârtelinta în bucătărie.

Ele se plimbau împreună dea-lungul spalirului și vorbeau totdeauna despre Virginia, întrebându-se dacă cutare lucrare i-ar fi plăcut, ce ar fi zis probabil în cutare ocazie. Toate lucrușoarele ei ocupau un dulap în camera cea cu două picături. D-na Aubain le vedea cât se putea mai rar. Intr'o zi de vară, n'avu încotro; și fluturi zburară din dulap. Rochile erau așezate în șir sub o scândură, pe care erau trei păpuși, cercuri, o căsuță, lighianul de care se servea. Scoaseră de asemenea și fustele, ciorapii, batistele, și le întinseră pe două așternuturi, înainte de a le păтури. Soarele lumina aceste lucrușoare, făcea să li să vadă petele, și cutele făcute prin mișcările corpului. Aerul era cald și albastru, o mieriă șueră, totul părea că trăește într'o liniște adâncă. Găsiră o pălărioară de

pluș, cu peri lungi, de culoare castanie; dar era roasă toată de molii. Félicité o ceru pentru dânsa. Ochii lor se ațintiră unii în alții, se umplură de lacrimi; în sfârșit stăpâna își desfăcu brațele și servitoarea se aruncă în ele; și se îmbrățișară, alinându-și durerea cu o sărutare care le făcea egale.

Era prima dată în viața lor, D-na Aubain nefiind de o natură expansivă. Félicité îi fu recunoscătoare ca de o binefacere, și de acum înainte o iubi cu un devotament bestial și o venerație religioasă.

Bunătatea sufletului ei se desvoltă.

Când auzia pe stradă tobele unui regiment în marș, ea se așeza din năntea ușii, cu o cană cu cidru și dădea soldaților să bea. Ingrijii pe holerici. Ocrotia pe Polonezi; și chiar se găsi unul care zicea că vrea s'o ia de nevastă. Dar s'au supărat; căci într'o dimineață, ea întorcându-se de la utrenie, îl găsi în bucătărie, unde intrase și-și gătise un sos cu oțet, pe care-l mănca liniștit.

După polonezi, veni la rând bătrânul Colnich, despre care se spunea că făcuse grozăvii în 93: el trăia pe malul gârlei, în dărâmăturile unui coteț de porci. Stren-garii se uitau prin crăpăturile zidului și aruncau în el cu pietre, cari cădeau pe patul, în care zăcea, chinuit mereu de un guturai, cu părul foarte lung, pleoapele

inflamate, având la mână o umflătură mai mare de cât capul lui. Ea îi procură rufe, se sili să-i curețe bojdeuca, se gândia să-l așeze în odaia de frământat aluatul, fără să supere pe Doamna. Când cancerul se deschise, îl pansă în toate zilele, câte-odată îi aducea prăjituri, îl așeză la soare pe o mână de pae; și bietul bătrân, făcând bale și tremurând, îi mulțumia cu glasul stins, se temea să n'o piardă, întindea mâinile cum o vedea că pleacă. El muri; ea îi ridică panaghia.

În ziua aceea dădu peste dânsa o mare fericire: la timpul mesei, negrul D-nei Lacsonière se înfățișă ținând papagalul în colivia lui, cu bățul, lanțul și lacătul. Un bilet de la baron o înștiință pe D-na Aubain că, de oarece bărbatu său era înaintat prefect, plecau în acea seară: și o rugă să primiască acea pasăre, ca amintire și în semn de respect.

Papagalul ocupă de mult imaginația servitoarei, căci el venia din America; și acest cuvânt îi amintea de Victor așa de mult, în cât se informă de la negru. Odată chiar zisese: «Doamnei i-ar plăcea să-! aibă!»

Negrul spusese vorba stăpânei sale care, neputând să-l ia cu dânsa, scăpă în chipul acesta de el.

IV

Il chemă Loulou. Trupul îi era verde, capetele aripelor erau roze, capu albastru și gâtul galben auriu.

Dar avea mania obositoare de a-și mușca bățul, își zmulgea penele, împrăștiă murdăria, vărsă apa din tinichea; D-na Aubain, pe care o plictisia, îi dăruie pentru totdeauna servitoarei.

Ea se apucă sa-l învețe: în curând el repeta: «drăguț băiat sluga D-tale, Domnule! Te salut, Mario!» Era așezat lângă ușe și mulți se mirau că nu răspunde la numele de Jacqout, de oare ce pe toți papagalii îi chiamă Jacqout. Unii îl asemănau cu o curcă, cu un buștEAN: tot atâtea lovituri de pumnal pentru Félicité! Strănie încăpățănare a lui Loulou, care nu mai vorbea de îndată ce-l privia!

Cu toate acestea căuta tovărășie: căci Dumineca, pe când domnișoarele acelea

Rachefeuille, d. de Houpeville și noi oaspeți; Onfray spîterul, d. Varin și căpitanul Matei își făceau partida de cărți, el bătea în geam cu aripele, și se zbătea așa de furios, că eră cu neputință ca cineva să se înțeleagă. Figura lui Bourais, fără îndoială, i se părea foarte ciudată. Cum îl zăria începea să rîdă din toate puterile. Izbucnirile glasului său mergeau pînă în curte, ecoul le repeta, vecinii se așezau la ferestre, rîdeau și ei; și ca să nu fie văzut de papagal, d. Bourais se strecură pe lîngă perete, ascunzându și fața cu pălăria, ajungea la gîrlă, pe urmă intră pe porțița grădinii și privirile ce le aruncă asupra pasărei erau departe de a fi drăgăstoase.

Loulou primise un bobârnac de la un băiat de măcelar, fiind-că și permisese să și bage capul în coșul lui; și de atunci căută totdeauna să-l piște prin cămașă. Fabu îl amenință că-i sucște gâtul, deși nu era crud, cu tot tatuajul brațelor și favoritele lui mari. Dimpotrivă! avea mai degrabă înclinare pentru papagal, pînă într'atîta în cât voia, de chef, sa-l învețe înjurături. Félicitè, pe care asemenea apucături o speriau, îl așeză în bucătărie li scoase lăntîșorul și paserea umbla prin casă.

Cînd se scobora pe scări, sprijinia partea încovoiată a ciocului de trepte, ridică piciorul drept, apoi pe cel stîng; și îi era teamă, ca o așa gimnastică să nu-i pro-

ducă ameteți. El se îmbolnăvi, nu mai putu nici să vorbească, nici să mănânce. Avea sub limbă o umflătură, cum au găinile câte-odată. El îl vindecă, zmulgându-i pelița aceea cu unghiile. Intr'o zi, d. Paul avu imprudența să-i sufle fum de țigară pe cioc altă dată, când D-na Lormeau îl zadăra cu umbrela, el apucă de inelul umbrelei,—în sfârșit se pierdu.

Ea îl pusese pe iarbă, ca să-l învioreze, lipsi un minut; și când se întoarse, papagalul nu mai era! Il căută mai întâi în buruene, pe malul apei și pe acoperișuri fără să asculte de stăpână-sa, care striga la ea: — «Bagă de seamă! ești nebună!» Apoi cercetă toate grădinile din Pont-l'Évêque; și opria pe trecători. «Nu cum-va ai văzut vre-odată din întâmplare pe papagalul meu?» Celor cari nu cunoșteau papagalul, li-l descria. Deodată i se părură că vede în dosul morilor, la poalele dealului, ceva verde care sbură. Dar sus pe deal, nimic! Un boccegiu îi spuse că-l întâlnise nu de mult la Saint-Melaine, în prăvălioara bătrânei Simon. Alergă într'acolo. Nu o pricepură ce voiă să zică. În sfârșit se întoarse acasă, istovită, cu pucii în bucăți, cu moartea în suflet; și șezând în mijlocul băncii, lângă Doamna, povestia toate demersurile ei, când o mică greutate îi căzu pe umeri, era Loulou! Ce Dumnezeu făcuse! Poate că se plimbase prin împrejurimi!

Cu greu își reveni în fire, sau mai curând nu-și reveni niciodată. În urma unei răceli, ea căpătă angină; puțin după asta o boală de urechi. După trei ani era surdă; și vorbea foarte tare, chiar în biserică. Cu toate că păcatele ei s'ar fi putut împrăștiă fără să o dezonoreze, și nici să sufere pe nimeni în toate unghiurile parohiei, preotul crezû de cuviință să-i primiască spovedania numai în altar. Zbârniituri închipuie o turburau cu desăvârșire.

Adesea, stăpână-sa îi zicea: — «Doamne! cât de proastă ești!» ea răspundea:

— «Da, Doamnă,» căutând ceva pe lângă dânsa.

Cercul mic al ideilor ei se restrânse și mai mult, și sunetul clopotelor, mugetul boilor, nu mai existau pentru ea. Toate ființele funcționau cu liniștea vedeniilor. Un singur zgomot ajungea acum până la urechile ei, glasul papagalului. Ca pentru a o distră, el reproducea tic tacul frigării, strigătul ascuțit al unui vânzător de pește, ferăstrăul tâmplarului care stătea peste drum; și la sunetul clopoțelului făcea ca D-na Aubain: — «Félicité! deschide! deschide!»

Aveau dialoguri, el debitând până și se ura cele trei fraze ale repertoriului lui și ea, răspunzând prin cuvinte, cari nu mai aveau șir, dar în cari sufletu-i se revărsa. Loulou, în singurătatea ei, era ca și un fiu

ca și un amant. El se suia pe degetele ei, o mușca de buze, și se agăța de broboadă : și de oare-ce dânsa își apleca capul, clătinaându-l în felul doicilor, colțurile bonetei și aripele pasării se mișcau împreună. Când norii se adunau și tunetul bubuia, el țipa, aducându-și aminte poate de răpăiala din pădurile lui natale. Șiruirea apei îi producea delir ; zbiera zăpăcit, se urca pe tavan, răsturna toate și se ducea pe fereastră în grădină, să se bălăciască ; dar se întorcea repede pe pirostii și, țupăind ca să-și usuce penele, își arăta când coada, când ciocul.

Intr'o dimineață, a iernii grozave din 1837, când îl pusese dinaintea sobei, din cauza frigului, îl găsi mort, în mijlocul coliviei, cu capul în jos și unghiile în sârma de fier.

O congestie să-l fi omorât, ?fără îndoială ! Ea crezu într'o otrăvire cu pătrunjel ; și cu toată lipsa de dovezi, bănuelile ei căzură asupra lui Fabu. Plânse atâta, în cât stăpână-sa îi zise : — „Ei bine ! dă-l să-l împăeze ! » Ea ceru sfatul spițerului, care fusese totdeauna bun cu papagaiul. El scrisese la Havre. Un oarecare Fellacher se însărcină cu această treabă. Dar de oarece diligența rătăcia câte odată coletele, se hotărî să-l ducă singură pe-al ei, până la Honfleur.

Merii fără frunze se înșirau pe marginea drumului. Ghița acoperia șanțurile. Niște

câini lătrau în preajma fermelor și ea, cu mâinile în manteluța ei, cu papucii negri și cu panerașul, mergea repede prin mijlocul străzii.

Străbătu pădurea, trecu de Haut-Chêne, ajunse la Saint Gatien.

În urma ei, într'un nor de praf și dusă de povârniș, o căruță de poștă venia în galop mare ca o furtună. Văzând pe femea aceea care nu se sinchisia, conductorul se ridică pe deasupra coșului, și surugiul striga și el, în timp ce cei patru cai, pe cari nu-i putea ține, își iuțiau mersul; cei doi dintâi o atinseră; cu o smucitură de hățuri, el îi dădu pe marginea drumului, dar furios ridică brațul și o arse din toată puterea cu biciul lui mare, de la burtă la ceafă. Ea căzu pe spate.

Primul ei gest, când își veni în fire, a fost să deschidă panerul. Loulou nu pățise nimic, din fericire. Simți o arsură pe obrazul drept; mâinile, pe cari le dusesese la obraz, erau roșii.

Curgea sânge.

Se așeză pe o movilă de pietriș, își tamponă fața cu batista, pe urmă măncă o coajă de pâine pusă în paner din precauțiune și se mângăia de rană, privind pasărea.

Ajunsa pe culmea pe la Ecquemauville, zări luminile din Honfleur scânteind noaptea ca o mulțime de stele; mai departe marea se întindea nedeslușit. Atunci o slă-

biciune o opri ; și mizeria copilăriei, desamăgirea primei iubiri, plecarea nepotusău, moartea Virginiei, o năvăliră toate de odată ca valurile unui flux și suindu i-se pe gât o înăbușeau. Pe urmă voi să vorbească cu căpitanul vasului ; și fără să spună ce trimete, îi dădu pachetul în grijă.

Felacher ținu mult papagalul la dânsul. Il făgăduia mereu pe săptămăna viitoare ; după șase luni, el vesti plecarea unei cutii ; și nu mai fu vorba de dânsul. Iți venia să crezi că Loulou n'o să se mai întoarcă niciodată. « Mi l'o fi furat ! » se gândi ea.

În sfârșit sosi, — și încă splendid, drept pe o creangă de pom, care se înșuruba pe un postament de măhon, cu un picior în aer, cu capul plecat la o parte și mușcând dintr'o nucă, pe care împaiatorul, din iubire pentru grandios, o aurise. Il încuie în odaia ei.

Acest loc, în care lăsa numai puțină lume să intre, avea înfățișarea unui paracelis și a unui bazar totdeodată, atâtea lucruri sfinte și de toate felurile cuprindea.

Un dulap mare împiedica deschiderea ușii. În fața ferestrei, eșind afară din linia grădinii, o ferestruce ovală privă în curte ; o masă, aproape de patul cu chingi, avea pe dânsa o oală pentru apă, doi piepteni, și o bucată cubică de săpun albastru într'o farfurioară știrbită. Vedeai atârinate de perete : mătăni, medalii, mai multe icoane de ale Maicii Domnului, o căldărușă de

nuci de cocos; pe sorin, acoperită cu o pânză, ca un altar, cutia făcută din scoici, pe care i-o dăduse Victor; pe urmă o stropitoare și un balon, caete de scris, geografia în stampe, o pereche de ghete; și în cuiul oglinzii, agățată de panglici, pălărioara de pluș! Félicité împingea acest fel de respect așa de departe, în cât păstra o redingotă de a Domnului. Toate vechiturile cari nu-i mai trebuiau D-nei Aubain, le lua pentru odaia ei. Așa se făcea că erau flori artificiale pe marginea scrinului și portretul contelui de Artois în adâncătura ferestruții.

Cu ajutorul unei scândurele, Loulou fu așezat pe o parte a sobei, care înainta în apartament. În fiecare dimineață, când se deștepta, îl zărea la lumina zorilor; și-și aducea atunci aminte de zilele dispărute și de fapte neînsemnate, până în cele mai mici amănunte, fără durere, plină de liniște. Necomunicând cu nimeni, trăia într'o toropeală de somnambulă. Alaiul de la Joia verde o reînvia. Se ducea să ceară de la vecine torțe și rogojini, ca să împodobească altarul pe care-l ridica în stradă.

La biserică privia totdeauna la Sf. Duh și băgă de seamă că aducea cu papagalul. Asemănarea îi păru și mai mare pe o icoană a lui Epinal, care înfățișa botezul Domnului. Cu aripile lui de purpură și corpul de smarald, era aidoma portretului Loulou.

Comparându-l, îl atârnă în locul conte-

lui de Artois, — așa că dintr'o singură privire îi vedea pe amândoi. Ei se asociară în gândirea ei, papagalul găsindu-se sfințit prin această legătură cu Sf. Duh, care devenea mai viu în ochii ei și mai înțeles. Dumnezeu tatăl, ca să se anunțe, n'a putut să aleagă un porumbel, deoarece aceste paseri n'au glas, ci mai degrabă pe unul din strămoșii lui Loulou. Și Félicité se ruga, privind icoana, dar din când în când se întorcea și spre pasăre.

Ii veni dorința să intre printre domnișoarele Sf. Fecioare. Doamna Aubain o întoarce de la acest gând.

Un eveniment însemnat se întâmplă : căsătoria lui Paul. După ce fusese mai întâi ajutor la un notar, pe urmă în comerț, la vamă, la contribuții, și făcuse chiar demersuri pentru ape și păduri, la treizeci și șase de ani, deodată, printr'o inspirație a cerului, își descoperise vocația : înregistrarea de acte, și aci arăta atât de multă pricepere în cât un verificator îi dăduse pe fiică-sa, făgăduindu-i protecția Paul, devenit serios, o aduse la mamă sa.

Ea ponegri obiceiurile din Pont-l'Évêque, făcu pe princeasa, jigni pe Félicité. Doamna Aubain simți o ușurare la plecarea ei. Săptămâna următoare aflară de moartea d. Bourais în Bretania de jos, într'un han. Zvonul unei sinucideri se confirmă ; se iviră îndoeli asupra cinstei lui. D-na Aubain studie conturile și nu întârzie

a cunoaște șirul nesfârșit al răutăților lui : puneri la o parte de arenzi, vânzări de lemne pe ascuns, chitanțe false, etc. Mai mult încă, avea un copil natural și «legături cu o persoană din Dozulé».

Aceste mârșevii o mâhniră foarte tare. În Martie 1853 fu apucată de o durere de piept; limba ei părea acoperită cu fum, lipitorile nu-i potoliră înăbușeala; și în a noua seară își dădu sufletul, având tocmai șeartezeci și doi de ani. Lumea o credea mai puțin bătrână, din cauza părului ei negru, ale cărui bandouri îi înconjurau fața palidă, ciupită de vărsat. Puțini prieteni o regretară, fiind de felul ei de o mândrie care îndepărtă.

Félicité o plânse, cum nu se plâng stăpâni. Să moară Doamna înaintea ei, asta îi turbura ideile, îi părea contrar ordinii lucrurilor, inadmisibil și monstruos.

Zece zile după aceasta (timpul de a veni de la Besancon), moștenitorii se iviră. Nora scotoi sertarele, alese din mobile, vându pe celelalte, apoi se întoarseră la biroul de înregistrare. Jețul Doamnei, mescioara, încă zitoarea de picioare, cele opt scaune, se duseră! În locul unde pusese gravurile rămaseseră niște pătrate galbene pe pereți. Luaseră cele două așternuturi cu saltelele lor și în dulap nu se mai vedea nimic din toate lucrurile Virginiei! Félicité se sui pe scări, beată de tristeță. A doua zi, pe ușă

era un afiş! Spiţerul îi ţipă la ureche că casa era scoasă în vânzare.

Ea se clătină, şi fu silită să şadă jos.

Ceeace o dezola în primul loc, era să-şi părăsească odaia, — aşa de comodă pentru bietul Loulou. Acoperindu-l cu o privire îngrijorată, ea se rugă la Sf. Duh şi luă obiceiul pângân de a-şi spune rugăciunile în genunchi, dinaintea papagalului. Câteodată, soarele, intrând pe bageagă, izbia geamul şi făcea să iasă din el o rază mare luminoasă, care o aruncă în extaz.

Avea un venit de trei sute optzeci de franci pe an, lăsat de stăpână-sa. Grădina îi procura legume. Cât despre haine, avea cu ce să se îmbrace până la sfârşitul vieţii, şi economisea luminatul, culcându-se din amurg.

Nu eşia de loc, ea să nu dea cu ochii de prăvălia telalului, în care se aflau câteva din vechile mobile. De când cu buimăceala, târa un picior; şi deoarece puterile îi scăzuseră, bătrâna Simon, ruinată în negoţul de băcănie, venia în toate dimineţile să-i despice lemne şi să-i scoată apă. Vederea îi slăbi. Obloanele de la ferestre nu se mai deschideau.

Trecură mulţi ani. Şi casa nu se închiria, nici nu se vindea.

De frică să n'o dea afară, Félicité nu cerea reparaţii. Grinzile acoperişului putrezeau; toată iarna perna de la căpătâi i-a fost udă. După Paşti scui pă sânge.

Atunci bătrâna Simon alergă la un doctor. Félicité voi să știe ce avea. Dar prea surdă, ca să poată auzi totul, un singur cuvânt ajunsese până la dânsa : „Pneumonie“. Acest cuvânt îi era cunoscut, și răspunse încetșor : — „A ! ca și Doamna“, părându-i natural să urmeze pe stăpână-sa.

Timpul ridicării altarelor se apropia.

Cel dintâi era tot la poalele dealului, al doilea înaintea poștei, al treilea pe la mijlocul străzii. Se iscară rivalități cu privire la acesta din urmă ; și poporanii aleșeră la sfârșit curtea D nei Aubain.

Inăbușelile și frigurile se măriau. Félicité era necăjită că nu putea face nimic pentru altar. Măcar dacă ar putea pune ceva pe el ! Atunci se gândi la papagal. Vecinii obiectară că nu era cuviincios. Dar preotul dădu voe ; ea fu așa de fericită, în cât îl rugă să primească după moartea ei pe Loulou, singura ei avere.

De Marți până Sâmbătă, în ajunul Joeli Verzi, tuși mai des. Seara fața îi era gripată, buzele îi se lipeau de gingii, avu vărsături ; și a doua zi, în zori, simțindu-se foarte rău, chemă un preot.

Trei femei o încunjurau în timpul Maslului. Pe urmă spuse că vrea să vorbească cu Fabu.

Acesta veni îmbrăcat în haine de sărbătoare, nesimțindu-se bine în această atmosferă lugubră.

— «Iartă-mă» zise ea, sforțându-se să în-

tindâ brațul; «credeam că dumneata l-ai omorât!»

Ce însemnau vorbele acestea! Să-l bănuiască de un omor, pe un om ca dânsul! și se indigna, era să facă gălăgie.

— «Vedeți bine, că nu mai e în toate mințile!»

Félicité vorbia din când în când cu niște umbre. Femeile plecară. Bătrâna Simon prânzi.

Ceva mai târziu, ea luă pe Loulou, și apropiindu-l de Félicité, zise:

— «Hai! ia-ți adio!»

Cu toate că nu era un cadavru, viermii îl sfâșiau; una din aripi îi era sfărâmată, câlții îi ieșeau din pânțece. Dar oarbă acum, ea îl săruta pe frunte, și-l ținea lipit de obraz. Bătrâna Simon îl luă iar, ca să-l pue pe altar.

V

Fânețele răspândiau miros de vară ; muștele bâzâiau, soarele făcea să strălucească pârâul, încălzia ardeziile. Bătrâna Simon, reîntoarsă în casa ei, adormia liniștit.

Sunete de clopote o deșteptară ; lumea eșia de la vecernie, Félicité căzu în aiurare. Gândindu-se la alai, ea îl vedea ca și cum l'ar fi urmat.

Toți copiii de școală, cântăreții și pompierii mergeau pe trotuare, pe când prin mijlocul străzii mergeau mai întâi : arnăutul înarmat cu securea lui, paraclisierul cu o cruce mare, institutorul supraveghind pe băeți, călugărița îngrijea de fetele ei ; trei din cele mai drăguțe, frizate ca niște îngeri, aruncau în aer petale de trandafiri ; Diaconul, cu brațele depărtate, modera muzica ; și tămâetorii se întorceau la fiecare pas spre sfintele taine, pe cari le

ducea sub un acoperământ de catifea roșie ținut de patru epitropi și Sfinția Sa Preotul îmbrăcat cu patrafirul cel frumos.

O grămadă de lume s'îmbulzia în urmă, între pânzele albe ce acopereau pereții zăselor; și ajunseră la poalele dealului.

O sudoare rece udă tâmplele servitoarei. Bătrâna Simon i-o ștergea cu o cârpă, zicându-și că într-o zi va trebui să treacă și ea prin toate astea.

Murmurul mulțimii se mări, ajunse într'un moment foarte tare, se îndepărta.

O salvă de puști zgudui geamurile. Erau surugii, cari salutau Sf. Taine. Félicité învârti ochii și, îngrijită de papagal, zise cât putu de încet: — „Ii e bine?”.

Agonia începu. Un horcăit din ce în ce mai precipitat făcea să i se ridice pieptul. Unde de spume îi veneau la colțurile gurii și tot trupul îi tremura.

În curând se deosebi sunetul oficleidelor, glasurile limpezi ale copiilor, vocile groase ale oamenilor. Toți tăceau din timp în timp, și zgomotul pașilor, pe care îl slăbeau niște flori, semăna cu zgomotul unei turme ce merge pe iarbă.

Clerul apăru în curte. Bătrâna Simon se urcă pe un scaun, ca să ajungă la fereastră și în felul acesta vedea altarul.

Ghirlandele verzi atârnavă pe altarul împodobit cu volane de dantelă de Englitera. La mijloc era un mic cadru, cuprinzând niște moaște, doi portocali la colțuri, și

dealungul sfeșnice de argint și vase de porțelan, din cari scoteau capul floarea-soarelui, crini, bujori, digitale, tufe de hortensii. Această grămadă de culori bătătoare la ochi se cobora oblic de la primul cat până la covorul ce se prelungea pe stradă; și lucruri rari atrăgeau privirile. O zaharniță de argint aurit avea o coroană de viorele, niște cercei de pietre de Alençon scilipeau pe niște mușchi, două paravane chineze își arătau peisagiile. Loulou, ascuns sub niște trandafiri, lăsa să i se vadă numai creasta albastră, asemănătoare cu o placă de lapis-lazuli.

Epitropii, cântăreții, copiii, se așezară în rând în cele trei părți ale curții. Preotul urcă încet treptele și puse pe dantelă soarele lui mare de aur, care strălucea. Toți îngenunchiară. Se făcu tăcere mare. Și cădelnițele, clătinându-se cât puteau, alunecau pe lăntișoare.

Un abur albastru urcă în camera servitoarei. Ea deschise nările, trăgându-i cu o senzualitate mistică; apoi închise pleoapele. Buzele îi suflău. Mișcările inimii i se încetiniră una câte una, tot mai vagi, mai încete, ca o fântână care se sleește, ca un ecou ce se pierde; și când își dădu ultima suflare, i se păru că vede în cerul întredeschis, un papagal uriaș, plutind deasupra capului ei.

Legenda Sf. Iulian Ospitalierul

I

Tatăl și mama lui Iulian locuiau într'un castel, în mijlocul pădurii, pe povârnișul unui deal.

Cele patru turnuri de colțuri aveau acoperișuri țuguiate, acoperite cu plăci de plumb și temelia zidurilor se sprijinea pe bucăți de stânci, cari se coborau prăpăcios până în fundul șanțului.

Pavajul curții era curat ca lespezile unei biserici lungi, înfățișând niște balauri cu gura în jos, vărsau apa de ploae în spre cisternă; și pe marginea ferestrelor, la toate caturile, în câte o oală de pământ vopsită, se deschidea un busuioe sau o vanilie.

O a doua incintă, făcută din pari, cuprindea mai întâi o livadă cu pomi roditori, apoi straturi în cari combinațiuni de flori desenau niște cifre, pe urmă o boltă de viță cu leagăne pentru stat la răcoare și un joc de minge, care servia la desfă-

tarea pajilor. De cealaltă parte se afla poiata cânilor, grajdurile, brutăria, crama și hambarele. Un imaș de iarbă verde se întindea de jur împrejur, închis el însuși cu un gard zdravăn de spini.

Trăiau în pace de atâta vreme, de când fusese lăsată grapa; șanturile erau pline cu apă; rândunici își făceau cuibul în crăpăturile creștelor; și arcașul, care se plimba toată ziua prin fața castelului, intra în gheretă de îndată ce soarele ardea prea tare și adormia ca un călugăr.

Înăuntru, frecăturile străluceau pretutindeni; tapițerii în odăi apărau de frig; și scrinurile erau pline cu rufe, butoaele de vin stăteau unul peste altul în pimnițe, lăzile de stejar trozneau sub greutatea sacilor de bani.

În sala de arme se vedeau între steaguri și boturi de animale sălbatice, arme din toate timpurile și de la toate națiunile, începând cu praștiile Amaleciților și lăncile Garamanților și până la specele Sarasinilor și zalele Normanzilor.

Frigarea cea mare din bucătărie putea întoarce un bou; paraclisul era luxos ca odaia de rugăciune a unui rege. Era într'un loc depărtat și o baie romană; dar bunul senior se lipsia de ea, socotind că e un obicei păgânesc.

Imbrăcat totdeauna cu o blană de vulpe, el se plimba prin casă, făcea dreptate supușilor lui, împăca certele vecinilor, privea

cum cad fulgii de zăpadă sau punea să-i citească povești. Din cele dintâi zile frumoase, pleca cu catârul pe drumurile mici, pe marginea grânelor cari înverzeau, și stătea de vorbă cu țăranii cărora le dădea sfaturi. După multe aventuri luase de soție pe o domnișoară de viță.

Ea era foarte albă, cam mândră și serioasă. Vârfurile bonetei atingeau pragul; coada rochiei sale de postav se târa la trei pași după dânsa. Slugile ei erau rânduite ca în mijlocul unei mănăstiri; în fiecare dimineață ea împărțea de lucru la servitoare, supraveghea dulcețurile și pomezile, torcea cu furca sau broda fețe de masă pentru altar. Tot rugându-se lui Dumnezeu, dobândi un fiu.

Atunci fu o mare veselie, care ținu trei zile și patru nopți, la lumina torțelor, în sunetul harfelor pe așternut de frunze. Au mâncat cele mai rare mirodenii și găini mari cât o oae; de petrecere, un pitic eși dintr'un pateu; și cupele ne mai ajungând, căci mulțimea creștea mereu, fură siliți să bea în cornuri și în coifuri.

Lăuza nu luă parte la aceste serbări. Ea stătea liniștită în pat. Intr'o zi se deșteptă și zări la lumina lunii, care intra pe fereastra, ceva asemănător c'o umbră ce se mișca.

Era un bătrân în rasă de siac, cu niște metanii subțioară, cu niște desagi pe umăr, cu toată înfățișarea unui pusnic. El

se apropie de patul ei și-i zise fără să deslipească buzele :

— Bucură-te, mamă! fiul tău va fi un sfânt! » Ea era să țipe; dar alunecând pe raza lunii, pustnicul se ridică încetîșor în văzduh, apoi dispăru. Cîntecele de la ospaț izbucniră mai tare. Ea auzi glasurile îngerilor; și capul îi căzu iarăși pe perină de-asupra căreia era o moaște de mucenic într'un cadru de granate.

A doua zi, toți servitorii fiind întrebați spuseră că nu văzuseră nici un pustnic. Vis sau adevăr, trebuia să fie o înștiințare a cerului; dar ea avu grija să nu spuie nimic, fiindu-i frică să nu fie învinuită de mândrie.

Oaspeții plecară în zori: și tatăl lui Iulian se afla în afara ușei, unde în curând întovărășise pe cel din urmă, când deodată un cerșetor se ivi înaintea lui, în ceață. Era un boem cu barba împletită, cu inele de argint la amândouă brațele și cu luminile ochilor scânteietoare. El îngână cu un aer inspirat aceste cuvinte fără șir :

— « A! a! fiul tău!.. mult sânge! multă glorie!... totdeauna fericit! familia unui împărat ». Și, plecându-se ca să-și ia poana, se pierdu în iarbă, se făcu nevăzut.

Bunul castelan privi în dreapta și în stînga, strigă cât putu. Nimeni! Vântul fluera, ceața de dimineață se ridică.

El puse această vedenie pe socoteala obo-

selii capului, pentru că dormise prea puțin. «Dacă spun, au să-și bată joc de mine», își zise. Cu toate acestea, strălucirea menită fiului său îl orbia, cu toate că făgăduința nu fusese tocmai deslușită și că se îndoia chiar dacă a auzit-o.

Soții își ascuseră taina. Dar amândoi iubiau pe copil cu aceiași dragoste; și, respectându-l ca pe un însemnat de D-zeu, avură pentru dânsul atenții nesfârșite. Patul îi era umplut cu puful cel mai fin; o lampă, în formă de porumbel, ardea deasupra, neîntrerupt! trei doici îl legănau; și strâns bine în scutece, cu fața rosie și cu ochii albaștrii, cu mântăluța lui de brocat și cu scufiță grea de mărgăritare, semăna cu un mic Isus. Dinții îi creșură, fără să fi plâns vr'odată.

Când fu de șapte ani, maică-sa îl învăță să cânte. Ca să-l facă curajos, tată-său îl urcă pe un cal mare. Copilul surâdea de bucurie și nu întârzie a cunoaște tot ceea ce privește caii.

Un călugăr bătrân, foarte învățat, îl învăța Sfânta Scriptură, numărătoarea Arabilor, literele latine, și să facă pe pergament picturi drăgălașe. Lucrau împreună, sus de tot, într'un turn, la adăpost de zgomot. După ce sfârșiau lecția, se coborau în grădină, unde pas cu pas studiau florile.

Une-ori se zăria mergând în fundul văii, un șir de vite de tras, mânate de un pieton, îmbrăcat oriental. Castelanul, care-l sunos-

cuse că e un negustor, trimetea o slugă după el. Străinul, având încredere, se întorcea din drum; și, fiind dus în vorbitor, scotea din lăzi bucăți de catifea și de mătase, argintării, mirodenii, lucruri ciudate, de o întrebuintare necunoscută; la urmă omul nostru pleca, cu un câștig mare, fără să fi suferit nici o violență. Alte ori, o ceată de peregrini băteau la ușă. Hainele lor udate fumegau dinaintea vetrei; și, când erau sătui, își povesteau călătoriile: rătăcirile corăbiilor pe marea spumoasă; mersul pe jos, prin nisipurile arzătoare; sălbătăcia păgânilor, peșterile Siriei, Eolele și Sf. Mormânt. Apoi dădeau seniorului celui tânăr scoici din mantalele lor.

Adesea, castelanul cinstia pe vechii lui tovarăși de arme. Bând, ei își aduceau aminte de războaie, de asalturile fortărețelor cu bătaia mașinilor și rănile ștrașnice. Iulian, care-i asculta, scotea țipete; atunci tată-său nu se îndoia că o să fie mai târziu un cuceritor. Dar seara, la eșirea de la rugăciune, când trecea între săracii aplecați, căuta în pungă cu atâta modestie și cu o înfățișare așa de nobilă, în cât mama lui spera să-l vadă arhiepiscop.

Locul lui în biserică era alături de părinți; și ori cât de lungă să fi fost slujba, stătea în genunchi, pe scăunașul lui, cu tichia pe pământ și cu mâinile împreunate.

Într'o zi, în timpul leturghiei, ridicând capul, zări un șoricel alb, ce eșia dintr'o

gaură din zid. Alergă pe prima treaptă a altarului și, după două sau trei tururi la dreapta și la stânga, fugi tot într'acolo. Dumineca următoare, gândul că ar putea să-l vadă iar, îl tulbură. Șoricelul veni iarăș. Il aștepta în fiecare Duminică, îl supăra, fu cuprins de ură împotriva lui, și hotărâ să se scape de el.

Deci, închizând ușa și împrăștiind pe trepte fărâmituri de prăjitură, se așeză înaintea gaurii, cu un bețișor în mână.

După mult timp, un bot roz apăru, apoi șoarecele în întregime. El dădu o lovitură ușoară și rămase încremenit înaintea acelu corp mic, care nu mai mișca. O picătură de sânge păta lespeda. El o șterse repede cu mâneca, aruncă șoarecele afară, și nu spuse nimic nimănui.

Tot felul de păsărele ciuguleau boabele din grădină.

Ii dădu prin gând să pună boabe de mazăre într'o trestie goală pe dinăuntru. Când auzia gângurind într'un pom, se apropia binișor, pe urmă ridica tubul, își umfla obrazii ; și păsărelele i se lăsau pe umeri așa de multe, că nu putea să se stăpânească de răs, fericit de viclenia sa.

Intr'o dimineață, când se întorcea prin fața castelului, văzu pe creasta întăriturii un porumbel mare, care se răsflăta la soare. Iulian se opri, ca să-l privească. Zidul, având o spărtură în acel loc, o așchie de piatră se desprinsese sub degetele lui. In-

toarse mâna și piatra culcă la pământ pasărea, care căzu de-a rostogolul în șanț.

Se repezi în fund, zgâriindu-se prin mă-răcini, scotocind în toate părțile, mai sprin-ten ca un cățel.

Porumbelul, cu aripele sfărâmate, mișca atârnat de crengile unui lemn câinesc.

Stăruința vieții aceleia îl supără pe copil. El se apucă s'o gătuie : și zbaterile porum-belului făceau să-i bată inima, îl umpleau de plăcere sălbatică și zgomotoasă. Când înțepeni de tot, simți că-i vine leșin.

Seara, în timpul cinei, tată său spuse că, la vârsta lui, trebuiă să învețe vânătoarea. Se duse să caute un caet vechi, scris de mână, în care se aflau întrebări și răs-punsuri și toată desfătarea vânatului. Un dascăl arată elevului său arta de a întinde curse, cum să cunoască pe cerb după bă-ligar, pe vulpe după urme, pe lup după răcăituri, calea bună de a le descoperi dru-murile, în ce chip se gonesc, unde se află de obicei adăposturile lor, cari sunt vânturile cele mai prielnice, cu enumărarea strigătelor și regulile după cari se dă partea cuvenită cânilor.

Când Iulian putu să spună pe dinafară toate lucrurile astea, tată-său îi întocmi o haită.

Se deosebiau mai întâi douăzeci și patru de ogari din Barbaria, mai iuți de cât ga-zelele, dar expuși să se aprindă ; apoi șap-

tesprezece perechi de câni bretoni, roșii, pătați cu alb, nestrămutați în credință, tari de piept și putând să latre tare. Pentru atacul mistrețului și revenirile primejdioase, erau patruzeci de grifoni, părși ca niște urși. Dulăi din țara tătărească, aproape tot așa de mari ca măgarii, de culoarea focului, cu șira spinării largă și pulpa dreaptă, aveau menirea să urmărească.

Imbrăcămintea neagră a prepelicarilor lucea ca satinul; lătratul copoilor făcea cât și al câinilor englezești. Intr'o curte deosebită, hârâiau, scuturând lanțurile și rotind ochii, opt zăvoi alani, lighioane îngrozitoare, cari sar la burta călăreților, și nu li-e frică nici de lei.

Toți mâncau pâine de grâu, beau apă în ulucuri de piatră și purtau câte un nume răsunător.

Șoimăria întrecea poate haita : bunul senior, cu mulți bani își procurase bărbătuși din Caucaz, șoimi mari din Babilon, șoimi din Germania și șoimi obișnuiți, prinși pe stâncile de pe țărmul mărilor reci, în țări depărtate. Dobitoacele stăteau într'un șopron acoperit cu stuf legate de o stinghie după mărime, aveau dinaintea lor o brazdă de iarbă, pe care le puneau din când în când, ca să-le dezmorească.

Pungi de rețee, undițe, capcane, tot felul de instrumente fură făcute.

Adesea, ducea pe câmp câinii de oysel,

cari se opriau îndată ce simţeau vânatul. Atunci, conducătorii câinilor, înaintând pas cu pas, întindeau cu băgare de seamă pe trupurile lor nemişcate o reţea imensă. O comandă îi făcea să latre; prepeliţele îşi luau zborul; şi cucoanele de prinprejur poftite împreună cu bărbaţii lor, cu copiii, cu cameristele, toată lumea se aruncă asupra-le şi le prindea uşor.

Alteori, ca să stârnească epurii, băteau din tobă; vulpi cădeau în şanţuri, sau o coardă destinzându-se prindea un lup de picior.

Dar Iulian despreţul aceste meşteşuguri lesnicioase; îi plăcea mai bine să vâneze departe de lume cu calul şi cu vulturul său. Avea mai totdeauna un câine mare de Scitia, alb ca zăpada.

Gluga lui de piele avea deasupra un penaj: zurgălăi de aur se mişcau la picioarele-i albastre; şi se ţinea ţapăn pe braţul lui stăpânu-său, pe când calul galopă şi câmpiile se desfăşurau. Iulian, desnodând sfoara, îi dădea drumul deodată; dobitocul îndrăzneţ se urcă drept în aer, ca o săgeată; şi vedeai două pete neegale întorcându-se, unindu-se, apoi dispărând în înălţimile văzduhului. Vulturul nu întârziă să se coboare, sfâşiind vre-o pasăre, şi se întorcea aşezându-se pe mânuşe, cu aripile tremurânde...

Aşa prindea Iulian bătlanii, erete, cioară şi vultur. Îi plăcea, sunând din corn, să

urmărească țintă câinii, cari alergau pe coasta unui deal, săriau pârăele, se urcau iar spre pădure; și când cerbul începea să geamă de mușcături, el îl culcă iute la pământ, pe urmă se desfătă de furia du-lăilor, cari-l sfâșiau bucăți, până la pielea care fumegă.

În zilele cu ceață, se înfunda într'o boltă, ca să pândească găștele sălbatice, vidrele și ratele sălbatice.

Trei scutari îl așteptau de cum se făcea ziuă, jos la scară; și bătrânul călugăr, aplecându-se pe bageaga lui, în zadar îi făcea semne, chemând-l îndărăt, Iulian nu se întorcea. Se ducea pe arșița soarelui, pe ploaie, pe furtună, bea apă din isvoare cu pumnul, mănecă umbând mere pădurețe; dacă eră obosit se odihniă sub un stejar; și se întorcea la miezul nopții, plin de sânge și de noroi, cu spini în păr și miro-sind a animale sălbatice. Se făcù ca și dânsule. Când mama lui îl îmbrățișă, primiă cu răceală strânsoarea ei, parcă vi-sa la lucruri adânci.

Omoră urși cu cuțitul, tauri cu securea, mistreți cu sulița; ba, odată, neavând de cât un băț, se apără în contra unor lupi, cari rodeau niște leșuri la poalele unei spânzurători.

Într'o dimineață de iarnă, plecă înainte de-a se face ziuă, bine echipat, cu o toibă pe umăr și un mânuchi de săgeți la oblânc.

Calul său danez, urmat de doi cotei, mer-

gând cu pas egal, făcea să răsune pământul.

Picături de polei se lipiau de manta; bătea un vânt puternic. O parte a zării se luminea; și, la lumina zorilor, el zări niște epuri de casă sărind pe marginea vizuinei lor. Cei doi cotei, se aruncară asupra lor; și de ici, de colo, iute le zdrobeau șira spinării.

Curând intră într'o pădure. La capătul unei crengi, un cocoș de sihlă, amorțit de frig, dormea cu capul pe aripă. Iulian, cu dosul sulitei, îi reteză picioarele, și fără să-l ia de jos, își urmă drumul.

După trei ceasuri, el ajunsese pe vârful unui munte așa de înalt, că cerul părea aproape negru. Înaintea lui, ostâncă asemănătoare cu un zid lung se plecă, eșind pe deasupra unei prăpăstii; și la capăt doi țapi sălbatici priveau râpa.

De oare-ce n'avea săgețile cu dânsul, (căci îi rămăsese calul în urmă), îi veni în minte să se coboare până la dânșii; aplecându-se pe jumătate, cu picioarele goale, ajunsese în sfârșit la cel dintâi țap și-i înfipse un pumnal sub coaste.

Al doilea, cuprins de groază, sări în prăpastie. Iulian se repezi să-l lovească, și alunecând pe piciorul drept, căzu peste cadavrul celui alt, cu fața deasupra prăpastiei și cu cele două brațe îndepărtate.

Coborându-se din nou în șes, merse dealungul unor sălcii, cari mărgineau un râu-

șor. Coccoare, zburând foarte jos, îi treceau din când în când pe deasupra capului. Iulian le omorâ cu biciul și le nemeria pe toate.

În acest timp aerul mai căldicel topise bruma, aburi mari pluteau, și soarele se arătă. El văzû strălucind în depărtare un lac înghețat, ce semăna cu plumbul. În mijlocul lacului, eră un animal, pe care Iulian nu-l cunoștea, un castor cu botul negru. Cu toate că eră departe, o săgeată îl culcă la pământ; și lui îi fu necaz că nu i putea lua pielea cu dânsul.

Pe urmă, înaintă într'o alee de pomi mari, cari făcû cu vârfurile lor ca un arc de triumf, la intrarea unei păduri. O căprioară sări diutr'un hățîș, un cerb se arătă la răsăntie, un bursuc eși dintr'o gaură, un păun pe iarbă își desfăcea coada; — și după ce-i omorâ, alte căprioare se înfățîșară, alți cerbi, alți bursuci, alți păuni și mierle, gaițe, d hori, vulpi, arici, râși, o infinitate de animale, la fiecare pas mai numeroase.

Ele se învăteau în jurul lui, cu o privire /lină de blândețe și de rugăminte. Dar Iulian nu se obosiă omorându le, rînd pe rînd încordându-și arcul, scoțând sulita din teacă, înteașd cu cuțitul, și nu se gândia la nimic, nu-și aducea aminte de nimic. El se găsiă la vânătoare într'o țară oare care, de un timp nehotărât, prin însuși faptul existenței sale, totul îndeplinindu-se cu ușurința pe care o simți în

visuri. O priveliște neobișnuită îl opri. Niște cerbi umpleau o vale, care avea forma unui circ; și îngrămădiți unii lângă alții, se încălzeau cu răsuflarea lor, care se vedeà fumegând în ceață.

Speranța unui astfel de măcel, câte-va minute îl înăbuși de plăcere. Apoi se dădù jos de pe cal, își suflecă mânicile și începu să tragă.

La șueratul primei săgeți, toți cerbii întoarseră capul deodată. Se făcură goluri în masa lor; voci plângătoare se înălțau și o mare mișcare agită turma.

Marginea văii erà prea înaltă, pentru a o trece. Ei săreau înăuntrul ei, căutând să scape. Iulian ochià, trăgeà; și săgețile cădeau ca razele unei ploii de furtună. Cerbii, înfuriindu-se se bătură, săreau în două picioare, se urcau unii peste alții; și corpul lor, cu coarnele lor amestecate, făceau o movilă mare, ce se năruià, schimbându-se din loc în loc.

În sfârșit, muriră, întinși pe nisip, cu bale la nări, cu măruntaele scoase, și ondulația pieptului lor scăzù din ce în ce. Apoi totul rămase nemișcat.

Noaptea se apropia. În dosul pădurii între crengi, cerul era roșu ca o pânză de sânge.

Iulian se rezemă cu spatele de un copac. Privea cu ochii holbați mărimea măcelului, neînțelegând cum de l putuse face.

De cealaltă parte a văii, pe marginea

pădurii, zări un cerb, o ciută și puiul ei.

Cerbul, care era negru, și de o statură grozavă, avea niște coarne cu șaisprezece ramuri, și o țacălie albă. Ciuta, albă ca frunzele vestejite, păștea iarbă; puiul de căprioară, pătat la păr, fără să o întrerupă din mers, sugea țâță de la maică-sa.

Arcul zbârnâi încă odată, puiul de cerb fu ucis numai de cât. Atunci, mama lui privind spre cer, boncăi cu un glas adânc, sfâșietor, omenesc. Iulian, infuriat, cu o lovitură drept în piept, o culcă la pământ.

Cerbul cel mare îl văzuse, făcu o săritură. Iulian repezi asupra-i ultima lui săgeată. Il lovi în frunte și săgeata rămase înfiptă.

Cerbul cel mare păru că n'o simte; călcând peste cei morți, el înainta mereu, era să năvălească asupra lui, să-l spinsece; și Iulian se dădu îndărăt într'o spaimă neșpusă.

Minunatul animal se opri. Cu ochi scântetori, solemn ca un patriarh, ca un judecător, pe când un clopot răsuna în depărtare, rosti de trei ori:

— „Blestemat! blestemat! blestemat să fii! Într'o zi inimă crudă, vei omorâ pe tatăl și pe mama ta!”

Indoi genunchii, închise încetișor pleoapele și muri.

Iulian rămase încremenit, apoi fu copleșit de o oboseală subită; și un desgust, o

tristeță nemărginită îl cuprinsese. Plânse mult cu capu 'n mâni.

Calul și-l pierduse; câinii îl părăsiseră; singurătatea înconjurătoare îi păru că-l amenință cu primejdia nehotărâte. Atunci, împins de spaimă, o luă la goană peste câmpie, alese la întâmplare o cărare și se pomeni aproape îndată la poarta caste-lului.

Noaptea, nu dormi. La pâlpăirile lămpii atârnată, vedea mereu cerbul cel mare și negru. Prevestirea cerbului îl urmăria; lupta împotriva ei. «Nu! nu! nu! nu pot să-i ucid!» Pe urmă se gândia: „Cu toate astea, da, ași vrea...” și se temea că Dracu-l îi însuflă asemenea gând.

Trei luni, mama lui, îngrijorată, se rugă la căpătâiul patului său, și tată-său, gemând, se plimba mereu prin coridoare.

Tata chemă doftorii cei mai vestiți. Aceștia(ordonară o mulțime de doctorii. Boala lui Iulian, ziceau ei, avea drept cauză un vânt rău, suu o dorință de iubire. Dar tânărul la toate întrebările dădea din cap.

Puterile îi reveniră; și-l plimbau prin curte, călugărul cei bătrân și bunul senior, sprijinindu-l fie-care de câte un braț. Când fu însănătoșat de tot, el se încapătănă să nu mai vâneze.

Tată-său, vrând să-l înveselească, îi dăru-i o suliță mare sarasină. O așeză în vârful unui stâlp, într'o panoplie. A tre-

buit o scară ca s'o ajungă. Sulița, prea grea, îi scapă dintre degete și căzând atinse pe bunul senior așa de aproape, că haina îi fu tăiată; Iulian crezu că a omorât pe tată-său și leșină.

De-atunci îi fu frică de arme. Privirea unui fier, unei lame, îl făcea să îngălbenească. Această slăbiciune îi mârnia adânc familia.

În sfârșit, călugărul cel bătrân, îi porunci în numele lui Dumnezeu, al onoarei și al strămoșilor, să reia exercițiile de gentilom.

Scutierii se distrau în toate zilele mărșăluind lăncile. Iulian se distinsese repede în această îndeletnicire. O aruncă pe a sa în gâtul sticlelor, spărgea dinții buruitoarelor, loviă la o sută de pași cuele de la ușă.

Într-o seară de vară, la ora când ceața face să nu se distingă lucrurile, fiind sub bolta de viță din grădină, zări în fund de tot două aripi albe, care zburau la înălțimea spalirului. Nu ce îndoii că era o barză; și lovi cu lancea de-a asvârlite.

Un țipăt sfâșietor se auzi.

Eră mama lui, a cărei bonetă cu garnituri lungi stătea țintuită în zid.

Iulian fugi din castel și nu se mai arătă

... in die Stadt ...
... den Bischof ...
... die Kirche ...
... die Taufe ...
... die Märtyrer ...

... die Geschichte ...
... die Legende ...
... die Heiligen ...
... die Wunder ...
... die Gebete ...

... die Feste ...
... die Feiern ...
... die Andachten ...
... die Gebete ...
... die Psalmen ...

... die Schluss ...
... die Zusammenfassung ...
... die Quellen ...
... die Anmerkungen ...
... die Bibliographie ...

II.

Se înrolă într'o bandă de aventurieri hoinari.

Cunoscû foamea, setea, frigurile și păduchii. Se obicinui cu zarva înghesuelilor, cu înfățișarea muribunzilor. Vântul îi îngroșe pielea. Mădularele lui se înăspriră de întrebuintarea armelor; și, de oarece eră foarte puternic, curagios, cumpătat, chibzuit, dobândi fără greutate, șefia unei bande.

La începutul luptelor, răpeă soldați, cu un gest mare făcut cu lancea. Cu o frânghie cu noduri, se cățără pe zidurile cetăților, noaptea, zgâlțâit de furtună, în timp ce tăciuni aprinși de foc i se lipeau de platoșă și rășină fierbinte și plumb topit curgiau de pe crestele zidurilor. Adesea, izbit cu pietre, se sfărâma scutul. Poduri prea încărcate cu oameni se năruiră cu dânsul. Invărtind armele multe ce

le purta, scăpă de paisprezece călăreți. Birui în câmp deschis pe toți cei cari se puseră cu dânsul. Mai mult de douăzeci de ori fu crezut mort.

Mulțumită sprijinului Dumnezeesc, scăpă totdeauna cu viață, căci ocrotia pe oamenii bisericii, pe orfani, pe văduve, și cu deosebire pe bătrâni. Când vedeă pe vreunul mergând înaintea lui, el striga, ca să-i vadă fața, ca și cum i-ar fi fost frică să nu-l omoare din greșeală.

Robi fugari, țărani revoltați, bastarzi fără avere, tot felul de oameni îndrăzneți se îngrămădiră sub steagul său, și-și formă o armată.

Rând pe rând ajută pe Delfinul Franței și pe regele Angliei, pe templierii din Ierusalim, pe căpetenia Porților, pe negusul Abisinei și pe împăratul din Calicut. Bătù Scandinavi îmbrăcați cu solzi de pește, Negri înarmați cu scuturi rotunde de piele de ipopotam și încălecați pe măgari roșii, Indieni de culoarea aerului învârtind pe deasupra capetelor lor săbii mari, mai strălucitoare de cât oglinzile.

Invinse Troglodiții și Antropofagii. Străbătu ținuturi așa de fierbinți, că părul se aprindea singur de arșița soarelui, ca o lumânare; și altele cari erau așa de friguroase, în cât mâinile, desfăcându-se de trup, cădeau pe pământ; și țări unde era atâtă ceață, în cât mergeai încenjurat de fantome.

Republicii, cari se găseau în incurcătură, îi cerură sfatul. La întrevederile ambasadurilor, el obținea condiții ce nu le sperau. Dacă un monarh se purta prea rău, el venea : de odată îi făcea muștrări. Liberă popoare. Dădu drumul reginelor închise în turnuri. El e, și nu altul, care a omorât vipera din Milan și balaurul din Oberbirbach.

Împăratul din Occitania, câștigând biruință asupra musulmanilor spanioli, se unise prin concubinaj cu sora califului din Cordova ; și avea de la dânsa o fată, pe care o crescuse creștinește. Dar califul, prefăcându-se că vrea să se creștineze, veni să'i facă vizită. Intovărășit de o escortă numeroasă, îi măcelări toată garnizoana, și-l băgă într'o temniță adâncă unde îl trată cu asprime, ca să scoată odoare de la el.

Iulian alergă în ajutorul lui, sfărâmă armata necredincioșilor, asediè orașul, omorâ pe calif, îi tăie capul și-l aruncă, ca pe o bombă pe deasupra întăriturilor. Pe urmă scoase pe împărat din închisoare, și-l făcu să se urce pe tron, fiind de față întreaga curte.

Împăratul, ca răsplată pentru o astfel de îndatorire, îi oferii mulți bani în niște coșuri ; Iulian nu voi să primească. Crezând că voia mai mult, îi oferii trei pătrimi din bogățiile lui ; refuză din nou ; apoi voi să împartă regatul cu dânsul ; Iulian îi

mulțumi ; și împăratul plângea de necaz, neștiind în ce chip să-și arate recunoștința, când de odată se bătu peste frunte, zise o vorbă la urechea unui curtean ; perdelele unei tapițerii se dădură la o parte și o fată apăru.

Ochii ei mari, negri, străluceau ca două lămpi foarte aprinse.

Un surâs fermecător îi depărta buzele.

Buclele părului se agățau de pietrele scumpe a rochiei sale întredeschise ; și sub haina ei străvezie ghiceai tinerețea trupului său. Era micnță de tot și grăsuță, cu mijlocul subțire.

Iulian fu orbit de iubire, cu atât mai mult că până atunci dusesese o viață foarte neprihănită.

Deci luă în căsătorie pe fiică împăratului, împreună cu un castel, pe care ea îl avea de la maiică-sa ; și sfârșindu-se nunta, se părăsiră, după politețe nesfârșite dintr'o parte și din alta. Eră un palat de palat de marmură albă, clădit în stil maur, pe promontoriu, într'o pădure de portocali. Terasa de flori se coborau până la marginea unui golf, unde scoici roze trosneau sub picioare. În dosul castelului se întindea o pădure, care avea forma unui evantaliu. Cerul eră pururea albastru și pomii se aplecau rând pe rând sub vântul ce venea de la mare și de la munții, cari închideau departe zarea.

Odăile, pline de crepuscul, erau luminate de încrustațiile pereților.

Stâlpișori înalți, subțiri ca trestia, sprîineau bolta cupoalelor, împodobite cu reliefuri imitând stalactitele peșterilor.

În săli erau jocuri de apă, în curți mozaice, pereți împodobiți cu ghirlande, mii de delicatețe de arhitectură, și pretutindeni o așa tăcere, că se auzia fâșiitul unei eșarpe, sau răsunetul unui suspin.

Iulian nu se mai războiă. Se odihneă înconjurat de un popor pacinic; și în fiecare zi, mulțimea treceă pe dinaintea lui, îngenunchind și sărutându-i mâna după moda orientală.

Imbrăcat în purpură, el stăteă rezemat cu ochiul de pervazul ferestrei, aducându-și aminte de lucrurile de altă dată; ar fi vrut să alerge în pustie, după gazele și struți, să se ascundă în bambus, la pândă după leopardzi, să străbată păduri pline de rinoceri, să ajungă în vârful munților celor mai grei de urcat; ca să ochiască mai bine vulturii și pe solii mării, să se lupte cu urșii albi.

Alteori în vis, se vedea ca strămoșul Adam, în mijlocul tuturor animalelor; întinzând mâna, le făcea să moară; sau treceau pe dinaintea lui, două câte două după mărime, de la elefanți și lei, până la cacomii și rațe, ca în ziua în care intrară în corabia lui Noe. În umbra unei peșteri, el aruncă asupra lor lănci, cari nu dădeau

greș; veneau alții la loc; nu se mai deprăvia; și se deșteptă rotind ochi sălbateci.

Niște prinți, amici de-ai lui, îl poftiră la vânat. El nu consimți niciodată, crezând că prin acest fel de căință își îndepărtează nenorocirea; căci i se părea că soarta părinților săi, atârna de uciderea animalelor. Dar suferiă că nu-i vede și, celălalt îndemn, nenorocit, îl făcea să sufere.

Nevastă-sa, pentru a-l recreia, chemă scamatori și dănțuitoare. Se plimbă cu dânsul în trăsură deschisă prin câmpie; alte ori, întinși pe marginea unei șalupe, priveau cum umblă peștii în apa limpede ca cerul. Ades ea îi aruncă flori peste față; aplecată la picioarele lui îi cântă dintr'o mandolină cu trei strune; pe urmă, punându-i pe umăr amândouă mâinile unite, îi grăia cu voce sfioasă: «Dar ce ai, scumpe stăpâne?»

El nu răspundeă sau izbucnea în lacrimi. În sfârșit, într'o zi, mărturisi gându-i grozav.

Ea îl combătù, judecând foarte bine: tatal și mama lui erau probabil morți; dacă îi va mai vedeă vre-odată, prin ce întâmplare, și cu ce scop, ar ajunge la această grozăvie? Deci frica lui n'avea temeii, el trebuia să înceapă iar să vâneze.

Iulian surădea ascultând-o, dar nu se hotărâ să-și mulțumească dorința.

Intr'o seară de August, pe când erau în odaia lor, ea abia se culcase, iar el inge-

nunchiã, ca să-și facã rugãciunea, când auzi hãmãitul unei vulpi, apoi niște pași ușori la fereastră; și întrevãzu în umbrã ca niște chipuri de animale. Ispita erã prea mare. Luã tolba din cui.

Ea părù miratã.

— «Ca să te ascult!» zise el, «la rãsãritul soarelui, mã voi întoarce».

Cu toate acestea, ea se temeã de o întâmplare nenorocitã.

El o liniști, apoi eși, mirat de nestatornicia dispoziției sale. Puțin dupã asta, un paj veni cu vestea cã doi necunoscuți, în lipsa seniorului care nu era acasã, cereau sã vorbeascã numai de cât cu soția lui.

Și îndatã intrarã în odaie, un bãtrân și o bãtrãnã, încovoiãți, prãfuiți, în haine de pânzã și sprijinindu-se fie-care pe câte un bãț.

Iși luarã curaj și spuserã cã aduceau vesti lui Iulian de la pãrinții lui.

Ea se aplecã, sã le audã.

Dar, înțelegãndu-se din ochi, ei o întrebãrã dacã el îi iubiã mereu și dacã vorbia vre odatã de dãnși.

— «O! da!» zice ea.

Atunci ei strigarã:

— «Ei bine! noi suntem!» și se așezarã, fiind foarte obosiți.

Nimic nu asigurã pe tânãra femeie cã soțul ei erã fiul lor.

Ei dovedirã, descriind niște semne particulare, pe care le aveau pe piele.

Ea sări din pat, chemă pe paj și li se servi o masă.

Cu toate că le era tare foame, nu puteau mânca de loc; și ea observa, de-o parte, tremurul mânilor lor osoase, când luau paharele.

Intrebară multe despre Iulian. Ea răspundea la toate, dar avu grije să treacă sub tăcere gândul întunecat, care-i privea pe dânșii.

Văzând că nu mai vine, plecaseră de la castel; și mergeau de mai mulți an, după arătări nelămurite, fără să piardă nădejdea. Le trebuiseră atâția bani ca să plătească trecerea râurilor și la oteluri atâția, pentru drepturile prinților și pretențiile hoțiilor, în cât fundul pungii le era gol și acum cerșeau. Ce le păsa, de oare-ce în curând vor îmbrățișa pe fiul lor?

Ei îl fericiau că are o nevastă așa de drăguță, nu se săturau s'o privească și s'o sărute.

Bogăția încăperilor îi minuna foarte mult; și bătrânul, după ce cercetă pereții, întrebă de ce se afla pe ei blazoul împăratului Occitaniei.

Ea răspunse:

— «E tată-meu!»

Atunci el tresări, aducându-și aminte de profeție, iar bătrâna se gândia la vorba Pusnicului. Fără îndoială, mărirea fiului ei nu era de cât aurora strălucirii vecinice; și amândoi rămâneau cu gura căs-

cată, la lumina policandrului oare lumina masă.

Trebue să fi fost foarte frumoși, când erau tineri. Mama avea încă tot părul, ale cărui bandouri fine, asemenea unor plăci de zăpadă, atârnau până în josul obrazilor; iar tatăl, cu statura-i înaltă și barba lui mare, semăna cu o statuie de biserică. Nevasta lui Iulian îi sfătui să nu-l aștepte. Ii culcă ea singură în patul ei, apoi închise fereastra; ei adormiră. Ziua se apropia și în dosul geamului, păsărelele începeau să cânte.

Iulian străbătuse parcul. Mergea prin pădure cu pas nervos, gustând moliciunea ierbii și liniștea aerului.

Umbrele pomilor se întindeau peste mușchi. Câte odată, luna făcea pete albe în poene, și el se temea să înainteze, părându-i se că zărește o băltoagă, unde fața bălților liniștite se făcea una cu culoarea ierbii.

Pretutindenii era o mare tăcere; și nu dădea peste nici unul din animalele cari, cu puține minute mai înainte, rătăceau în jurul castelului.

Pădurea se îndesi, se făcu întuneric adânc.

Treceau adieri de vânt cald, pline de mirosuri moleșitoare. El se înfundă în grămezi de frunze veștejite și se sprijini de un stejar, ca să răsuflă puțin.

Deodată, înapoia sa, zări o masă mai

neagră, un mistreț. Iulian n'avu vreme să pue mâna pe arc și se mârni ca de o nenorocire.

Apoi' după se eși din pădure, zări un lup, care se strecura dealungul unui gard viu.

Iulian aruncă în el cu o săgeată. Lupul se opri, întoarse capul, ca să-l vadă și-și urmă drumul. Fugea, păstrând mereu aceeași distanță, se opria din când în când și îndată ce era ochit, începea din nou să fugă.

Iulian străbătu astfel o câmpie nesfârșită, apoi niște movile de nisip, și, în sfârșit, ajunse pe un podiș, ce se ridica de asupra unei mari părți de seară. Pietre late erau răspândite printre niște cripte în ruină. Te împiedici de osemintele morților; din loc în loc, cruci, roase de cari, se plecau cu înfățișare plângătoare. Dar niște forme mișcară în umbra nehotărâtă a mormintelor; și niște hiene eșiră dintrânsele, înspăimântate, tremurând. Făcând zgomot cu ghiarele pe lespezi, veniră la dansul și-l miroseau cu gurile căscate, lăsând să li se vadă gingiile. El scoase sabia din teacă. Ele plecară deodată în toate părțile și, urmându-și galoparea șchioapă și grăbită, se pierdură departe, sub un nor de praf.

O oră după aceasta, întâlni, într'o râpă, un taur furios, cu coarnele îndreptate înainte, zgâriind nisipul cu copitele. Iulian

îi înfipse lancea sub gât. Fierul sări în bucăți, ca și cum animalul ar fi fost de bronz; vânătorul închise ochii, așteptând moartea. Când îi deschise din nou, taurul pierise.

Atunci sufletul i se umplu de rușine. O putere superioară îi nimicia forța: și intră iar în pădure, ca să se întoarne acasă.

Pădurea era întretesută cu liane, și el le tăia cu sabia, când un dihor se strecură repede printre picioarele sale, o panteră făcu o săritură peste umărul lui, un șearpe se urcă în spirală în jurul unui frasin.

În frunzișul copacului era o stancă grozavă, care se uita la Iulian; ici și colea apărură între crengi o mulțime de scântei mari, ca și cum cerul și-ar fi cernut toate stelele.

Erau ochi de animale, pisici sălbatice, veverițe, bufnițe, papagali, maimuțe. Iulian aruncă cu săgeata într'însele; săgețile se așezau împreună cu penele lor pe frunze ca niște fluturi albi. Aruncă în ele cu pietre; pietrele cădeau fără să atingă nimic. Se blestemă, ar fi vrut să se bată. Zbieră blestemând, nu mai putea de mânie.

Și toate animalele pe cari le urmărise i se înfățișară, făcând un cerc strâns în jurul lui. Unele ședeau pe labe, celelalte ridicăte, drept în picioare. El stătea în mijloc, înghețat de spaimă, nefiind în stare să facă cea mai mică mișcare. Cu o sforțare straș-

nică a voinței, făcu un pas; cele cari erau agățate pe copaci își deschiseră aripele, cele cari căleau pe pământ își urniră membrele; și toate îl întovărășeau.

Hienele mergeau înaintea lui, lupul și mistrețul îndărăt. Taurul, la dreapta lui, dădea din cap; și, la stânga lui șearpele mergea prin iarbă, pe când pantera, încovoiindu-și spinarea, mergea încet și cu pași mari. El mergea cât putea de încet, ca să nu le întărate; și vedea eșind din fundul buruenelor: mistreți, vulpi, vipere, șacali și urși.

Iulian începu să fugă; și ele fugiră. Șearpele șuera, animalele puturoase făceau bale. Mistrețul îi freca tălpile cu colții săi, lupul mâinile cu perii botului. Maimuțele îl pișcau, strâmbându-se; dihorul i se rostogolia peste picioare. Un urs îi luă pălăria din cap cu dosul label; și pantera lăsă să cadă cu dispreț o săgeată, pe care o ducea în gură.

Batjocuri străbăteau prin mersul lor ascuns. Observându-l cu coada cchiului, păreau că se gândesc la un plan de răzbunare: și, asurzit de zbârnăitul insectelor, bătut de cozile pasărilor, înecat de răsuflări, el mergea, cu mâinile întinse și cu și cu pleoapele închise, ca un orb, fără să aibă măcar puterea de a striga «iertare».

Cântecul unui cocoș răsună în aer. Altele îi răspunseră: era ziuă; și recunoscă dincolo de portocali, vârful palatului său.

Apoi, la marginea unui câmp, văzu la despărtare de trei pași niște potârniche roșii, cari zburau pe niște pae. Iși descheie mantaua și o azvârli peste dânsele ca o rețea. Când dădu mantaua la o parte nu găsi decât una, și aceea moartă de mult, putredă.

Această amăgire îl hărăți mai mult decât toate celelalte. Setea de măcel îl cuprinse iarăși, lipsindu-i animalele, ar fi vrut săucidă oameni.

Urcă cele trei terase, împinse ușa cu o lovitură de pumn; dar jos, la scară, aducerea aminte de femeea lui, îi muie sufleul.

Ea dormia, fără îndoială, și avea s'o surprindă.

Scotându-și sandalele, întoarse ușor cheia și intră.

Geamurile căptușite cu plumb întuceau lumina slabă a zorilor. Iulian se împiedică în niște haine puse pe pământ; ceva mai departe se izbi de o mescioară plină încă de oase. «De sigur va fi mâncat», își zise; și înainta în spre pat, pierdut în întunec în fundul odăii. Când fu la marginea patului, se plecă, voia să-și sărute nevasta, pe perna pe care se odihneau cele două capete, unul lângă altul. Atunci simți pe gura lui asprimea unei bărbi.

Se dădu îndărăt, venindu-i să înebunească; dar se întoarse lângă pat, și degetele ui, pipăind, dădură de un păr, care era

foarte lung. Ca să se încredințeze de greșala sa, trecu încet peste pernă. De astă dată era într'adevăr o barbă, un bărbat! un bărbat culcat cu nevastă-sa!

Izbucnind de o mânie fără margini, năvăli asupra lor cu lovituri de pumnal; și bătea din picioare, făcea spume, cu urlete de fiară sălbatecă. Apoi se opri Morții, străpunși în inimă, nici nu se clintiseră. El asculta cu atenție horecăitul lor aproape egal, și, pe măsură ce slăbia, un altul, de parte îl urma. La început nesigură, aceea voce plângătoare, se apropia, se mări, deveni crudă: și Iulian recunoscă îngrozit, bocănitul cerbului celui mare și negru.

Și întorcându-se, i se păru că vede în pervazul ușii stafia femeii lui, cu o lumânare în mână.

Gălăgia omorului o atrăsese. Cu o aruncătură de ochi înțelese totul și, fugind de groază, lăsă să-i cadă lumânarea. El o luă de jos.

Tatăl și mama lui erau înainte-i, întinși pe spate, cu o gaură în piept, și fețele lor, de o blândețe măreață, păreau ca o taină vecinică.

Improșcături de băltoage de sânge se întindeau pe pielea lor albă, pe cearcăfurile patului, pe jos de-alungul unui Crist de fildeș atârnat în pologul patului. Reflexul stacojiu al geamului, izbit atunci de lumina soarelui, lumina aceste pete roșii, și mai împrăștiată și mai multe în toată in-

căperea. Iulian se îndreptă către cei doi morți, zicându-și, voind să creadă; că asta nu era cu puțință, că se înșelase, că sânt câteodată asemănări nelămurite. În sfârșit se aplecă ușor, ca să vadă pe bătrân, și zări între pleoapele neînchise bine, o lumină stinsă, care-l arse ca focul. Apoi trecu de cealaltă parte a patului, ocupat de celalt corp, al cărui păr alb ascundea o parte a figurii.

Iulian îi trecu degetele pe sub bandouri, îi apropiă capul; — îl privea, ținându-l la capătul brațului său înțepenit, pe când cu cealaltă mână îl lumină cu lumânarea. Picături cădeau pe saltea, una câte una pe podele. La sfârșitul zilei, se înfățișă înaintea nevستی-si; și cu o voce deosebită de a lui, îi porunci mai întâi să nu-i răspundă, să nu se apropie de dânsul, nici să nu-l privească, și să urmeze, sub pedeapsa osândeii de veci, toate poruncile lui, cari erau neștrămutate.

Inmormântarea să fie făcută după arătările pe cari le lăsa înscris, pe un scăunaș de rugăciune, în odaia morților. Ii lăsă palatul, supușii, toată averea, fără să-și oprească măcar hainele de pe dânsul, nici sandalele, ce i-le vor găsi sus la scară. Dându-i prilej pentru crimă, ea se supusesse voinței lui D-zeu și trebuia să se roage pentru sufletul lui, de oare-ce de acum înainte el nu mai exista.

Morții fură înmormântați cu pompă, în

biserica unei mănăstiri, ce se afla cale de trei zile de castel. Un călugăr, cu rasa răsfântă, urma carul funebru, departe de toți ceilalți, fără ca cineva să îndrăznească a-i vorbi.

Întimpul liturghiei, el stătu cu fața în jos, dinaintea ușii bisericii, cu brațele încrucișate și cu fruntea în pământ. După înmormântare, îl văzură luând drumul ce ducea la munți. Se întoarse de mai multe ori, în sfârșit, se pierdu.

III

Plecă, cerșindu-și traiul prin lume.

Intindea mâna la călăreți pe drum, se apropia îngenunchind de secerători, sau stătea nemișcat înaintea porților curților; și fața lui era așa de tristă, în cât nicio-dată nu refuza cineva să-i dea de pomană.

Din spirit de umilință, își povestia viața. Atunci toți fugeau, făcându-și cruce. În satele pe unde mai trecuse, îndată ce era recunoscut, oamenii închideau ușile, îl amenințau, aruncau cu pietre în el. Cei mai îndurători puneau un blid pe marginea ferestrei, apoi închideau oblonul, ca să nu-l vadă.

Respins de pretutindenii, se feri de oameni; se hrăni cu rădăcini, cu plante, cu fructe pierdute, cu scoici, pe cari le căuta dealungul țărmurilor.

Câte-odată, la întorsătura unei coaste, i se năzăria înainte o mulțime de acoperi-

șuri îngrămădite, cu turle de piatră, poduri, turnuri, străzi întunecoase, întretându-se și din cari se urca până la dânsul un zbârnâit neîntrerupt. Nevoia de a se amesteca în viața lumii îl făcea să se coboare în oraș. Dar înfățișarea bestială a figurilor, zgomotul meșteșugarilor, nepăsarea vorbelor, îi înghețau inima. Sărbătoarea, când clopotul catedralei înveselia dis de dimineață poporul întreg, el se uita la locuitori cum eșeau din casele lor, pe urmă la jocurile din piață, la fântânile de băut de la răspântii, la covoarele de Damasc de dinaintea locuinței prinților, și, când venia seara, se uita pe geamul de la parter, la mesele lungi de familie, la cari bunicii țineau copii mici pe genunchi: îl podidia plânsul și se întorcea spre câmp.

Privia cu avânturi de iubire mănjii pe imașuri, păsările în cuiburi, gâzele pe flori; toate, când se apropia el, fugeau mai departe, se ascundeau înfricoșate zburau îndată. Căuta singurătatea. Dar vântul îi aducea la ureche ca un horcăit de agonie; lacrămile de rouă, căzând pe pământ, îi aduceau aminte de alte picături, de o greutate mai mare. Soarele împrăstia în toate serile sânge în nori; și, în fiecare noapte, paricidul său reîncepea în vis.

Iși făcù o cingătoare de vârfuri de fier. Se urcă în genunchi pe toate dealurile cari aveau o bisericuță în vârf. Dar gân-

dul întuneacă strălucirea bisericilor, îl chinuie în înfrânările pocăinței.

Nu se revoltă împotriva lui D-zeu, care-i impusese această faptă și, cu toate acestea, eră deznădăjduit că putuse s'o facă.

Propria-i ființă îi făcerea atâta groază, că, sperând să scape de ea, o puneă în primejdie. Scăpă pe niște damblagii din foc, pe niște copii din fundul prăpăstiilor. Prăpastia îl aruncă îndărăt, flăcările îl cruțau. Timpul nu-i potoli suferința. Ea devenia de nesuferit. Se hotărâ să moară.

Și, într-o zi, aflându-se la marginea unei fântâni, pe când se aplecă deasupra ea să scoată adâncimea apei, văzû apărând înaintea lui un bătrân, căruia i se vedeau oasele de slab ce eră, cu barbă albă și cu o înfățișare așa de jalnică, încât îi fu cu neputință să-și stăpânească lacrimile. Celălalt piângea și el. Fără să cunoască chipul, Iulian își aduse aminte de o figură care sămănă cu aceea. Scoase un țipăt; eră tatăl său; nu se mai gândi să se omoare. Ast-fel, ducând povara amintirii, cutreeră multe țări și ajunse la un râu, a cărui trecere era foarte primejdioasă, din pricina repeziciunii apei și pentru că eră pe maluri o mare întindere de mâl. Nimenea de mult nu mai îndrăzniă să'l treacă.

O luntre veche, îngropată cu partea din-dărăt, își ridică prora în trestii.

Iulian cercetând-o, descoperi o pereche

de vâsle: îi veni în gând să și întrebuinteze viața în serviciul celorlaltți.

Începî să facă pe mal un fel de șosea, care să înlesnească coborârea până la canal; își sfârmă unghiile, urnind pietre enorme, le sprijinia de burtă ca să le transporte, alunecă în nomol, se înfundă în el, eră să moară de mai multe ori.

Apoi drese luntrea cu sfărâmături de zorabii, își făcu un bordei din lut și trunchiuri de copaci.

Trecătoarea, fiind cunoscută, călătorii se înfățișară. Ei îl chemau de pe celălalt mal, mișcând niște steaguri; Iulian sărea iute în luntre. Ea era foarte grea și o mai încărcau cu tot felul de bagaje, și greutateți, fără a socoti animalele. Nu cerea nimic pentru osteneala lui; unii îi dădeau rămășițe de merinde, pe cari le scoteau din desagi, sau haine prea rupte, care nu le mai trebuiau. Brutalii blestemau. Iulian îi lua cu binișorul, iar ei răspundeau cu înjurături. El se mulțumiă să-i binecuvânteze.

O mesuță, un scăunaș, un pat de frunze veștede și trei oale de pământ, acestea îi erau mobilierul. Două găuri în perete îi slujeau de ferestre. Dintr'o parte se întindeau cât vezi cu ochiul șesuri sterpe, cari aveau ici și colea mici helește pe supra-prafata lor; și râul mare, înaintea lui, își rostogolia valurile verzi. Primăvara, pământul umed avea un miros de putregai.

Apoi un vânt războinic, ridică praful în vârtejuri. Intră peste tot, turbura apa, scârțâia sub gingii. Ceva mai târziu, erau nori de țânțari, al căror zbârnâit și mușcături nu se opreau nici ziua nici noaptea. Pe urmă veneau înghețuri strașnice, cari dădeau lucrurilor vârtoșia pietrei, insuflau o nevoe nebună de a mânca carne.

Luni întregi treceau, fără ca Iulian să vadă pe nimeni. Adesea închideă ochii, sfortându-se să se întoarcă cu gândul în tinerețe; i se perindau: curtea unui castel, cu copoi la scară cu servitori în sala de arme și, sub leagănul de viță de vie, un tânăr cu părul blond, între un bătrân îmbrăcat cu blană și o damă cu boneta mare: deodată, cele două leșuri i se înfățișau. Atunci, el se aruncă cu fața în jos pe pat și repeta plângând.

— Ah! sărmane tată! sărmană mamă! sărmană mamă!».

Și cădea într'o așteală, în care vedeniile grozave continuau. Intr'o noapte, pe când dormia, i se păru că aude pe cineva strigându-l. Intinse urechea și nu deosebi decât mugirea valurilor. Dar acelaș glas strigă iarăș:

— «Iulian!».

Glasul venia de pe celălalt mal ceeace-i părù nemaipomenit, socotind lățimea râului.

Il strigă a treia oară:

— «Iulian!».

Și această voce tare avea intonația unui clopot de biserică.

Aprinzând lanterna, eși din bordei. Un uragan furios umplea noaptea. Intinericul era adânc și întrerupt ici și colea de albeață valurilor, ce săltau.

După o minută de șovăire, Iulian deslegă funia luntrei. Apa se liniști numai de cât, luntrea alunecă pe deasupra ei și ajunse la celălalt mal, unde un om aștepta.

Omul era învelit cu o pânză în bucăți, avea figura asemănătoare unei măști de ipsos și ochii mai roșii de cât cărbunii aprinși.

Apropiind lanterna de dânsul, Iulian băgă de seamă că era plin de lepră uricioasă; cu toate acestea avea o ținută maiestooasă, ca de rege.

De îndată ce intră în luntre, aceasta se cufundă ca prin minune, apăsată de greutatea lui; o scuturătură o urcă iarăși în sus; și Iulian începu să vâslească.

La fie-ce lovitură de vâslă, întoarcerea valurilor ridica partea de dinainte a luntrei. Apa, mai neagră ca cerneala, alerga cu furie de cele două părți ale laturilor, săpa prăpăstii, ridica munți, și șalupa sărea pe deasupra, apoi se cobora iar în adâncimea în care se învârtea zgâlțâită de vânt.

Iulian își apleca trupul, își desfăcea brațele, sprijinindu-se în picioare, se răsturna sinucându-se de mijloc, pentru a avea mai

multă putere. Stropii îl plesneau peste mâni, ploaia îi curgea pe spate, urgia cerului îl înădușia, se opri. Atunci luntrea fu dusă la voia întâmplării. Dar, înțelegând că era vorba de un ceva afară din cale, luă din nou vâslele; și trosnetul stinghiilor tăia gemătul furtunii.

Felinarul ardea înaintea lui.

Păsări, zburând, i-l ascundeau din când în când. Dar zărea mereu ochii Leprosului, care stătea în picioare, nemișcat ca un stâlp.

Și aceasta ținu mult, foarte mult!

Când ajunseră în bordei, Iulian închise ușa; omul se așază pe scaun. Un fel de giulgiu, care-l acoperia, îi căzuse până la șolduri; și umerii, pieptul, mâinile lui slabe, piereau sub cojile de bube solzoase. Increțituri adânci îi brăzdau fruntea. Avea o gaură în locul nasului, ca un schelet; și din buzele-i vinete eșia o răsufolare, deasă ca pâclă, și grețoasă.

— «Mi-e foame!» zise el.

Iulian îi dădu ce avea, o bucată veche de slănină și niște coji de pâine neagră.

După ce mănăcă cu lăcomie, masa, blidul și mânerul cuțitului aveau aceleași pete, cari se vedeau pe corpul lui.

Pe urmă zise: — «Mi-e sete!»

Iulian se duse să caute cana; și îndată ce o luă, eși din ea un miros, care-i umflă inima și nările. Era vin; ce noroc! dar

Leprosul întinse mâna și, dintr'o sorbitură goli toată cana.

Apoi grăi :

— „Mi e frig !“

Iulian, dădu foc cu candela la un braț de ferige în mijlocul colibei.

Leprosul veni să se încălzească ; și, aplecat pe vârful călcâelor, tremura din toate membrele, slăbia ; ochii nu-i mai străluceau, ranele-i curgeau și, cu o voce aproape stinsă, murmură :

— «Patul tău !»

Iulian îi ajută binișor să se târăe până la pat, și chiar întinse peste dânsul ca să-l acopere, pânza luntrii.

Leprosul gemea. Colțurile gurii îi dădeau la iveală dinții, un horcăit repede îi scutura pieptul, și la fiecare aspirație burta i se adância până la vertebre.

Apoi închise pleoapele.

— «Parcă e ghiată în oasele mele ! Vino lângă mine !»

Și Iulian, dând la o parte pânza, se culcă pe frunzele uscate, lângă dânsul, alături.

Leprosul întoarse capul.

— «D sbracă-te, ca să-i dai căldura trupului tău.

Iulian își scoase hainele ; apoi gol ca în ziua nașterii, se așeză din nou în pat ; și simți pe coapsă pielea Leprosului, mai rece ca un șarpe și mai aspră ca o pilă.

Se silia să-l încurajeze; și celălalt răspundea gâfâind:

— «Ah! o să mor!... Apropie-te, încălzește-mă! Nu cu mânilor! nu! cu tot corpul».

Iulian se întinse cu totul de-asupra, gură peste gură, piept peste piept.

Atunci Leprosul îl strânse în brațe; și ochii lui deodată luară o strălucire de stele; părul lui se lungi ca razele soarelui; auflarea nărilor lui avea dulceața trandafirilor; un nor de tămâie se ridică din cămin, afară valurile cântau. În acest timp, un belșug de desfătări, o bucurie supraomenească se pogora ca o revărsare în sufletul lui Iulian, care leșinase. Și acela, ale cărui brațe îl strângeau, creștea mereu, creștea, atingând cu capul și cu picioarele cei doi pereți ai colibei. Acoperișul se făcu nevăzut, cerul se desfășura;— și Iulian se urcă spre văzhuhul albastru față în față cu Domnul nostru Hristos, care-l ducea în cer.

* * *

Aceasta e povestea Sfântului Iulian Ospitalierul. «cam așa cum se găsește pe un geam de biserică, în țara mea...»

IRODIADA

Cetățuia Machaerous se înalță la răsăritul mării Moarte, pe un pisc de bazalt ce are formă de con. Patru văi adânci o înconjurau, două pe laturi una în față, a patra dincolo de dânsă. Sălașuri se îngrămădeau către temeliă ei, în cercul unui zid care ondula după neepotrivirile terenului; și print' un drum în zigzag, tăiat în stâncă, orașul se lega cu forăreața, ale cărei ziduri erau înalte de o sută douăzeci de coți, cu colțuri numeroase, cu creștături pe margine și, ici colo, cu turnu i ce făceau ca niște flori acestei coroane de piatră, atârnată deasupra prăpăstiei.

Înăuntru eră un palat împodobit cu portice și acoperit cu o terasă închisă cu o balustradă de lemn de simoor, unde erau așezate niște catarguri pentru a întinde p pânză

Intr'o dimineață, înainte de a se face ziuă, Tetrarhul Irod Antipas veni să se razime de balustradă și privi. Munții, sub picioarele lui, începeau să-și descopere vârfulurile, în timp ce grosul lor, până în fundul prăpăstiilor, eră încă în umbră. O ceață plutiă, se împrăștia și contururile mării Moarte apărură. Zorile, cari se iveau în dosul cetățuii, răspândeau o roșeață. Ele luminară în curând nisipul țărnuțului, dealurile, și, mai departe, toți munții Iudeei, ce și înclinau fețele lor zgronțuroase și sure.

Engaddi la mijloc trăgea o bară neagră; Hebron, în fund, se rotunjea ca o boltă; Esquol, avea rodii, Sorek vii, Karmel câmpuri cu susan; și turnul Antonia domină Ierusalimul cu cubul său monstruos. Tetrarhul își întoarse privirea, pentru a privi la dreapta palmierii din Imerihon; și se gândi la celelalte orașe ale Galileei: Capernaum, Endeor, Nazaret, Tiberiada, unde nu se va mai întoarce. În acest timp, Iordanul curgea pe șesul uscat. Alb de tot, strălucia ca un covor de zăpadă. Lacul părea acum de lapis-lazuli; și la coadă lui de miază-zi, dinspre Iemen, Antipa recunoscă ceacei eră frică să zărească. Corturi negre erau împrăștiate, oameni cu lănci umblau printre cai, și focuri stingându-se străluceau ca niște scânteii.

Erau oștile regelui Arabilor, pe a cărei fiică o îndepărtase, ca să ia pe Iroiada,

măritată cu un frate al lui, care trăia în Italia, fără pretenții la putere.

Antipa aștepta ajutorul Romanilor ; și Vitellius, guvernatorul Siriei, întârziind să se arate, eră foarte neliniștit.

Să-l fi discreditat Agripa în fața împăratului ? Filip, fratele al treilea, stăpânitorul Bataniei, se înarmă într'ascuns ; Iudeii ceilalți, de sub stăpânirea lui, nu mai puteau suferi obiceiurile lui păgâne ; așa în cât stăteă la îndoială între două planuri : Să îmbuneze pe Arabi, sau să facă alianță cu Parții : și sub pretext că-și sărbătorește aniversarea, poftise chiar în ziua aceea, la un mare ospăț, pe șefii oștilor, pe administratorii moșiilor și pe fruntașii Galileei.

Se uită cu deamănuntul pe toate drumurile. Acestea erau goale. Vulturi îi zburau pe deasupra capului ; soldații dormeau rezemați de ziduri, de-alungul întăriturii ; nimic nu se clintea în castel.

De odată, un glas îndepărtat, ca pornit din adâncimile pământului, îl făcû să îngălbenească. Se aplecă să asculte : glasul dispăruse. Și iar se auzi. Plesnind din mâini, strigă !

— «Mannaiei ! Mannaiei !»

Se înfățișă un om gol până la brâu, ca băiașii. Eră foarte mare, bătrân, slab de i se vedeau oasele, și avea la coapsă un hanger într'o teacă de bronz. Părul lui, ridicat în sus cu pieptenele, îi exăgera mă-

rimea frunții. O somnolență îi decolora ochii, dar dinții îi străluceau și degetele de la picioare de abia atingeau ușor lepezile, tot corpul având mlădioșia unei maimuțe, iar figura împietrirea unei mumii.

— «Unde e?» întrebă Tetrarhul.

Mannaei răspunse arătând cu degetul cel mare un obiect îndărătul lor :

— «Aici ! tot aici !»

— «Mi s'a părut că-l aud !»

Și Antipa, după ce răsuflă tare, se informă de Iaokanann, acelaș pe care Latinii îl numes Sfântul Ion Botezătorul. Au mai fost văzuți cei doi oameni, lăsați din indulgență, luna trecută în închisoarea lui, și se știa de atunci ce veniseră ei să facă ?

Mannaei răspunse :

— «Au schimbat cu dânsul vorbe tainice, ca hoții seara la răspântiile drumurilor. Pe urmă au plecat spre Galileea de Sus, spunând că vor aduce o veste mare».

Antipa lăsă fruntea în jos, apoi, cu un aer de spaimă :

— «Păzește-l ! păzește-l și nu lăsa pe nimeni să intre ! Inchide bine ușa ! Acopere bine șanțul ! Nici nu trebuie să bănuiască lumea că trăește !»

Fără să fi primit aceste porunci, Mannaei le îndeplinia ; căci Iaokanann era Iudeu și el ura pe Iudei ca toți Samaritenii.

Templul lor din Garizim, destinat de Moisi a fi centrul lui Israel, nu mai exista de la regele Hyrcan ; și acela din Ierusa-

lim îi străjuia cu furia unei batjocori și nedreptăți permanente.

Mannaei se furișase în el, ca să-i pângărească altarul cu oase de morți. Tovarășii lui, mai puțin iuți, fuseseră decapitați.

Il zări între două dealuri. Soarele făcea să-i strălucească zidurile de marmoră albă și plăcile de aur de pe acoperemânt. Era ca un munte luminos, ceva supraomenesc, strivind totul cu bogăția și mândria lui.

Atunci Mannaei întinse brațele înspre Sion ; și, cu trupul drept, cu fața aplecată pe spate, cu pumnii încheștați, aruncă un blestem asupra lui, crezând că cuvintele aveau într'adevăr putere.

Antipa asculta, fără să pară scandalizat.

Samariteanul mai zice :

— «Câte-odată se mișcă, ar vrea să fugă, speră într'o scăpare. Alte ori are înfățișarea liniștită a unui animal bolnav ; sau îl văd mergând prin întunec, repetând : «Ce-mi pasă ? Pentru ca el să crească, eu trebuie să scad !»

Anipa și Mannaei se priviră. Dar Tetrarthul se săturase de-a se gândi.

Toți munții aceia din jurul lui ca niște caturi de valuri împetrite, râpele negre de pe laturea falezelor, nemărginirea cerului albastru, lumina puternică a zilei, adâncimea prăpăstiilor, îl turburau ; și o dezolare îl cuprindea la privirea deșertului, care face prin răsturnarea terenurilor sale ca niște amfiteatre și niște palate stricate.

Vântul cald aducea, împreună cu miros de pucioasă, ca exalarea oraşelor blestemate, îngropate mai jos ca ţărnul sub apele grele. Aceste semne ale mâniei cereşti îi speriau gândul; şi stătea cu amândouă coatele pe balustradă, cu ochii aţintiţi şi cu mâinile la tâmple. Cine-va îl atinsese. Se întoarse. Irodiada era dinaintea lui.

O haină lungă de purpură o acoperia până la sandale. Eşind repede din odae, n'avea nici salbă, nici cercei; o coadă din părul-i negru îi cădea peste braţ, şi se înfunda cu vârful între sâni. Nările prea urcate i se mişcau, bucuria unui triumf îi lumina faţa; şi cu o voce puternică, zguduind pe Tetrarh, grăi:

— «Impăratul ne iubeşte! Agripa este la închisoare!»

— «Cine ți-a spus-o!»

— «Ştiu!»

Ea adăose!

— «Fiindcă dorise, ca şi Caius să se facă împărat!»

Trăind din mila lor, el aspirase la titlul de rege, pe care ei îl doreau ca şi dânsul. Dar pe viitor nici o teamă!

— «Inchisorile lui Tiberiu se deschid cu greu, şi câte odată existenţa nu e sigură în ele!»

Antipa o înţelese; şi cu toate că era sora lui Agripa, gându-i crud i se păru îndreptăţit. Aceste omoruri era o urmare a lucrurilor, o fatalitate a caselor regeşti.

În aceea a lui Erod ele nu se mai soco-teau.

Pe urmă, ea își povesti întreprinderea : clienți cumpărați, scrisori deschise, spioni la toate ușile și cum a reușit să seducă pe Eutyches pârătorul.

— «De nimic nu-mi păsa! Pentru tine n'am făcut și mai mult?... Mi-am părăsit fata!»

După divorț, ea lăsase pe copilă la Roma, nădăjduind că va avea alți copii cu Tetrarhul. Niciodată nu vorbea de fata ei.

El se miră pentru ce anume o prinsese dragostea.

Desfăcuseră covorul și aduseră repede perne mari lângă dâșii.

Erodiada se trânti în ele și plângea întorcând spatele. Apoi își trecu mâna peste pleoape, spuse că nu vrea să se mai gândească la asta, că se află fericită; și-i aduse aminte de conversațiile lor, acolo, în atrium, întâlnirea la baie, plimbările pe calea sacră, și seara în vilele mari, în murmurul jecurilor de apă, sub arcuri de flori, înaintea câmpiei romane. Ea îl privia ca altă dată, atingându-i-se de piept, cu gesturi alintătoare. — El o respinse. Iubirea, pe care se silia dânsa s'o reînvie, era așa de departe acum! În curând aveau să se împlinească doisprezece ani, de când războiul ținea. Îmbătrânise pe Tetrarh. Umerii i se bolteau într'o togă închisă, cu margine viorie; păru-i alb se încălcea cu

barba, și soarele care străbătea prin văl, scălda cu lumină fruntea i necăjită. Acea a Erodiadei avea de asemenea încrețituri; și, unul în fața altuia, se priveau sălbatec. In munți drumurile începură a se popula. Păstorii înțepau boii, copiii trăgeau niște măgari, rândașii mânau niște cai.

Cei cari se scoborau de pe înălțimi, dincolo de cetățue, dispăreau în dosul castelului; alții se urcau pe râpă, prin față și, ajunși în oraș, descărcau bagajele în curți.

Erau furnisorii Tetrarhului și niște servitori ce precedau pe oaspeți.

Dar în fundul terasei, la stânga, apăru un Esenian, cu haină albă, picioarele goale, înfățișare stoică. Mannaiei, dinspre partea dreaptă, se repezia ridicând hangerul. Erodiada strigă la el:

— «Ucide-l!»

— «Stai!» vorbi Tetrarhul.

El rămase nemișcat; celălalt de asemenea.

In urmă se retraseră, fie-care pe o altă scară, de-a'ndăratele, fără să se piardă din ochi.

„Il cunosc!“ îl cheamă Phanuel și cearcă să vadă pe Iaokanann, fiind-că ai avut orbirea să'l cruți!“

Antipa obiectă că putea să servească într'o zi. Atacurile lui împotriva Ierusalimului câștigau pentru dânșii restul Iudeilor.

— «Nu!» reluă ea, «ei primesc pe toți

stăpânitorii și nu sunt în stare să facă o patrie!» Cât despre cel ce mișca poporul cu speranțe păstrate de la Neemia, cea mai bună politică era de a-l nimici.

Nu era nici o grabă, după părerea Tetrarhului, Iaokanann e primejdios! Da de unde!

Se prefăcea că râde.

— «Taci!» și ea spuse din nou cum a fost umilită într'o zi când mergea spre Galaad, ca să strângă balsam. Niște oameni, la malul râului, se îmbrăcau. Alături, pe movilă, un om vorbea. El avea o piele de cămilă, în jurul șalelor, și capu'i semăna cu al unui leu. Indată ce mă zări, vărsă asupra mi toate blestemele profeților. Ochii îi scânteiau; glasul îi mugia; și rodica brațele, ca pentru a zmulge tunetul... Cu neputință de fugit! roatele carului erau pline de nisip până la osii; și mă îndepărtam încet, adăpostindu-mă sub mantie, înmărmurită de aceste ocări, ce cădeau ca o ploae de furtună».

Iaokanann o împiedica să mai trăiască. Când îl prinseră și-l legară cu frânghii, soldații trebuiau să-i înfigă pumnalul dacă se împotriva; el se arătase blând. Li puseseră șerpi în închisoare, dar șerpii muriseră.

Zădărnicia acestor curse scotea din fire pe Erodiada. De almintrelea, la ce războiul lui împotriva ei? Ce interes îl împingea? Vorbele lui, rostite în fața mul-

țimii, se împrăștiaseră, circulau ; ea le auzia pretutindeni umplând văzduhul... Impotriva unor legiuni ar fi avut curaj. Dar această putere mai primejdiosă de cât sabia și pe care n'o putea prinde, era uimitoare ; și ea cutreera terasa vânăta de mânie, lipsindu-i cuvintele pentru a spune ceea ce o strângea de gât.

Se gândia asemenea că Tetrarhul, cedând opiniei publice, va găsi cu cale poate s'o alunge. Atunci totul va fi pierdut ! Din copilărie hrănia visul unui imperiu mare. Pentru a ajunge acolo, ea își lăsase soțul dintâu și se unise cu acesta, care o înșelase.

— «Bun sprijin am căpătat, intrând în familia ta !»

— «Prețuește cât și a ta !» zise simplu Tetrarhul.»

Erodiada simți fierbându-i în vine sângele preoților și regilor, strămoșii ei.

— «Dar bunicul tău mătură templu din Ascalon ! Ceilalți erau ciobani, hoți conducători de caravane, o hoardă tributară lui Iuda de la regele David ! Toți strămoșii mei au bătut pe ai tăi !»

«Cel dintâi Macabeu v'a gonit din Hebron, Hyrcan v'a silit să vă tăiați împrejur !» Și stăpânită de disprețul patricienei pentru plebeu, de ura lui Iacob împotriva lui Edom, îi impută nepăsarea lui la insulte, moliciunea față de Fariseii cari îl trădau, lașitatea lui față de poporul care

o ură». Tu ești cași dânsul, mărturisește-o și-ți pare rău după fata de arab care dansează împrejurul pietrelor. Ia-o din nou. Du-te și trăiește cu ea, în casa ei de pânză! mănâncă pâinea coaptă în cenușă! înghite laptele covăsit al oilor sale! sărută-i o brajii negri! și uită-mă pe mine!

Tetrarhul nu mai ascultă. Priviă la platforma unei case, unde erau o fată și o babă, care avea o umbrelă cu mânerul de trestie, lungă ca undița unui pescar. În mijlocul covorului un pânier, mare de călătorie, stătea deschis. Dintr'nsul eșeau centuri, valuri, cercei, argintării. Fata din când în când se placă spre aceste lucruri și le scutură în aer. Fră îmbrăcată ca Romanele, cu o tunică făcută cu drot, și cu o haină lungă cu boabe de smarald; și curelușe albastre îi strângeau părul, prea greu de singur, căci din când în când ducea mâna la el.

Umbra umbrelei se plimba pe deasupra ei, ascunzând-o pe jumătate. Antipa zări de două sau de trei ori gâtul delicat, coada ochiului, colțul guriței. Dar vedeă, de la șolduri până la ceafă, tot mijlocul ei care se plecă, și se ridica iar, într'un chip elastic. El pândea revenirea acestei mișcări, răsuflarea îi deveniă mai puternică; flăcări i se aprindeau în ochi! Irodiada îl observă. El întrebă: « — Cinei? »

Ea răspunse că nu știe, și plecă potolită deodată.

Tetrarhul era aşteptat sub portice de către Galileni, de căpetenia scriptelor, şeful păşunilor, administratorul sărăriilor şi de un Iudeu din Babilon, comandant al cavaleriei sale. Toţi îl salutară cu o aclamaţie. Apoi el dispărû spre odăile din năuntru.

Phanuel se ivi la colţul unui coridor.

— «A! iar? Vii pentru Iaokanann, negreşit?»

— «Şi pentru tine! am să-ţi spun un lucru foarte însemnat.»

Şi, fără să părăsească pe Antipa, pătrunse după dânsul într'o încăpere întunecoasă.

Lumina cădea printr'un grilaj, ce se desfăşurâ în toată lungimea sub corniză. Pereţii erau vopsiţi cu o culoare grenat, aproape neagră. În fund se întindeâ un pat de abanos, cu chingi de piele de bou. Un scut de aur, de asupra, luciâ ca un soare. Antipa străbătû toată sala, se răsturnă peste un pat.

Phanuel era în picioare. Işi ridică braţul şi, cu o ţinută inspirată :

— «Cel Prea Înalt trimite câte-odată pe unul din fiii săi. Iaokanann e unul dintre aceştia. Dacă-l asupreşti, vei fi pedepsit.

— «El e acela care mă prigoneşte!» strigă Antipa. „A vrut de la mine o faptă peste putinţă. De atunci mă sfâşie. Şi eu nu eram aspru, la început! A trimis chiar din Machaernus oameni, ca să-mi răscoale

provinciile. Vai de viața lui! De oare-ce mă atacă, eu mă apăr!

— Mânia lui e prea violentă, „răspunse Phanuel. Ori cum, trebuie să-i dai drumul“.

— «Nu se dă drumul la animale furioase!» grăi Tetrarhul.

Esenianul răspunse;

— N'ai grijă! Se va duce la Arabi, Gali, Sciți. Opera sa trebuia să se întindă până la capătul pământului!»

Antipa părea pierdut într'un vis.

— «Puterea lui e mare!... Fără să vreau îl iubesc!»

— «Atunci, să fie liber?»

Tetrarhul dădu din cap, el se temea de Irodiada, de Mannaiei și de străin. Phanuel se sili să-l convingă, aducând ca garanție a planurilor sale supunerea Esenienilor față de regi. Erau respectați oamenii aceștia săraci, cari nu pot fi înfrânați prin pedepse, îmbrăcați în haine de in și cari citeau viitorul în stele

Antipa își aduse îndată aminte de o vorbă a lui.

— Care e lucrul, pe care mi-l vesteai ca foarte însemnat?

Un negru veni peste dânșii. Corpul lui era alb de praf. Abia își trăgea răsuflarea, și nu putu să zică decât:

— «Vitellius!»

— «Cum? Sosește?»

— «L'am văzut. Peste trei ceasuri e aici!»

Ușile coridorului fură mișcate ca devânt
Un murmur umplu castelul, o larmă de
dameni cari alergau, de mobile cari erau
târâte, de argintării ce se prăbușeau; și
din înălțimea turnurilor, sunau buciume,
ca să dea de veste sclavilor împrăstiați.

II.

Intăriturile erau pline de lume, când Vitellius intră în curte. El se sprijinia de brațul tălmaciului său, urmat de o lectică mare roșie, împodobită cu penajuri și oglinzi, având togă, tunica tivită cu purpură, coturnii de consul, și lictori în jurul său.

Și înfipseră în poartă cele douăsprezece fășii, niște vergi legate cu o sfoară și cu o secure în mijloc. Atunci toți tremurară înaintea maestății poporului roman.

Lectica, pe care o mânuiau opt oameni, se opri. Eși un tânăr, cu burta mare, fața plină de coșuri, cu mărgăritare pe degete. I se oferi o cupă plină cu vin și mirodenii. O bău și ceru încă una.

Tetrarhul căzuse la genunchii Proconsulului mâhnit, zicea el, că n'a cunoscut mai de vreme cinstea prezenței sale. Altmintrelea ar fi poruncit să se aranjeze pe drumuri tot ce trebuia pentru Vitelii. Ei

se coborau din zeița Vitellia. O cale, care ducea de la Ianicul la mare, mai purtă încă numele lor. Questurile, consulatele, erau nenumărate în această familie: iar cât despre Lucius, acum oaspetele său, trebuia să i se aducă mulțumiri ca fiind învingătorul Cliților și tată al celui Augustus, tânărul care părea că se întoarce în domeniile sale, de oare-ce răsăritul era patria zeilor. Aceste hiperbole fură rostite în latinește. Vitellius le primi rece. El răspunse că marele Erod era de-ajuns pentru gloria marii națiuni. Atenienii îi dăduseră supravegherea jocurilor olimpice. El a zidit temple în onoarea lui Augustus, era nerăbdător, ingenios, grozav și totdeauna credincios Cezarilor.

Între stâlpii cu capiteluri de bronz, se zări Irodiada care veniă cu un aer de împărăteasă, în mijlocul femeilor și eunucilor, cari țineau pe tipsii de argint aurit mirisme aprinse. Proconsulul făcù trei pași întru întâmpinarea ei; și, după ce o salută cu o înclinare din cap:

— «Ce fericire!» strigă ea, că de acum înaintea Agripa, dușmanul lui Tiberiu, o să fie în imposibilitatea de a face vr'un rău!

El nu știă de eveniment, și dânsa îi părù primejdioasă; și fiindcă Antipa se jura că va face totul pentru Impărat, Vitellius adăogă:

— «Chiar în paguba altora?»

El luase ostateci de la regele Parților,

și împăratul nu se mai gândia la asta; căci Antipa, care fusese de față la conferință, ca să se scoată în evidență, trimisese numai de cât veste. De aci o ură adâncă și întârziere în darea ajutoarelor.

Tetrarhul îngână. Dar Aulus zise râzând :

— «Linștește-te, eu te ocrotesc!»

Proconsulul se făcu că n'a auzit. Avea cea tatălui atârnă de mănjirea fiului: și această floare din noroiul Caprei, îi procura câștiguri atât de însemnate, în cât el o încurajă cu atenții, ferindu-se în același timp de dânsa, fiindcă era veninoasă.

Un vâlmășag se porni la ușe. Se introducea un șir de catâri albi, călăriți de niște oameni în haine de preot. Era Saducei și Farisei, pe cari aceiași ambiție îi împingea spre Machaerus, cei dintâi voind să obțină funcțiunea de sacrificator, ceilalți să o păstreze. Fetele lor erau întunecate, acelea ale Fariseilor mai ales, dușmani ai Romei și ai Tetrarhului. Pulpanele tunicii lor îi încurcau în îngrămădeală; și mitra li se clătină pe cap, deasupra unor bendișoare de pergament, pe cari era scris ce-va.

Aproape în același timp sosiră niște soldați din avantgardă. Iși puseră scuturile în saci, din precauțiune în contra prafului; și după dânsii era Marcellus, locotenent al Proconsulului, cu niște publicani, cari țineau strâns la subțicără niște tăblițe de lemn.

Antipa numi pe cei mai de frunte din suita sa; Tolmai, Kanthera, Sehon, Amonius din Alexandria, care-i cumpăra asfalt, Naamaun căpitan al veliților, Iacim Babilonianul. Vitellius observase pe Mannaei.

— «Dar acela ce e?»

Tetrarhul îi dădă să înțeleagă printr'un gest că era calăul. Apoi prezentă pe Săduceli.

Ionathas, un om mărunț, liber în maniere și vorbind grecește, rugă pe stăpân să-l cinstească cu o vizită la Ierusalim. Aves să se ducă probabil.

Eleazar, cu nasul coroiat și barba lungă, cerd pentru Farisei mantaua marelui preot închis în turnul Antonia de autoritatea civilă.

Pe urmă, Galileenii pârără pe Ponțiu Pilat. Cu prilejul unui nebun, care căuta vasele de aur ale lui David într'o peșteră, lângă Samaria, el omorâse niște locuitori; și toți vorbeau deodată, Mannaei mai violent de cât ceilalți. Vitellius spuse că ucișorii vor fi pedepsiți.

Strigate izbucniră în fața unui portic unde soldații își atârâseră scuturile. Scoțându-li-se imbrăcămintea, se vedea pe bulbucătoră chipul lui Cezar. Pentru Iudei era o idolatrie. Antipa le ținu o cuvântare, în timp ce Vitellius în colonadă pe un scaun înalt, se mira de furia lor. Tiberiu avusese dreptate să alunge patru sute din ei în Sardinia. Dar acasă la dânsii erau

tari; și porunci să se dea la o parte scuturile.

Atunci ei înconjurară pe Proconsul, cerând de la dânsul reparații de nedreptăți, privilegii, pomână. Hainele erau rupte, se striviau între ei; și ca să facă loc, sclavii loveau cu niște bețe în dreapta și în stânga. Cei mai apropiați de ușe se coborau pe potecă, alții se suiau: se întoarseră îndărăt; două curențe se încrucișau în aceeașă mulțime de oameni care se legăna, strânsă de îngrădirea zidurilor.

Vitellius întrebă pentru ce era atâta lume. Antipa îi spuse pricina: ospățul aniversării lui; și arată mai mulți oameni de ai lui cari, aplecați peste creasta zidurilor, trăgeau în sus coșuri imense de carne, fructe, legume, antilope și berze, pești mari de culoare azurie, struguri, pepeni, rodii așezate în piramide. Aulus nu se putu stăpâni. Se repezi spre bucătărie, răpit de acea lăcomie, care aveă să minuneze universul.

Trecând pe lângă o pivniță, zări niște tingiri asemenea unor cuirase. Vitellius veni să le privească; ceru să i se deschidă odăile subterane ale fortăreței. Ele erau tăiate în stâncă în bolți înalte, cu stâlpi din distanță în distanță. Cea dintâi cuprindeă arme vechi: dar a doua eră plină de sulți, cari își întindeau vârful, eșind dintr'un buchet de pene. A treia păreă îmbrăcată cu rogojini de trestie,

atât de perpendicular stăteau săgețile subțiri unele lângă altele. Ascuțșuri de săbii acopereau zăreții celei de a patra. În mijlocul celei de a cincea, rânduri de coifuri făceau cu vârfurile lor ca un batalion de serpi roșii ; în a șasea se vedeau numai tolbe ; în a șaptea numai cmedie ; în a opta numai brățare ; în cele următoare, furci, cângi, scări, funii, până și niște prăjini pentru catapulte, până și niște clopotei pentru pieptul dromaderelor!... și de oare-ce muntele mergea lărgindu-se spre poale, golit înăutru ca un stup de albine, dedesuptul acestor odăi erau altele mai numeroase și mai adânci încă.

Vitellius, Phinees, talmăcitorul său și Sisenna șeful publicanilor, le străbăteau la lumina torțelor, purtate de trei eunuci. Se deosibeau în umbră lucruri uricioase, născocite de barbari ; măciuci cu cue, lănci ce otrăvesc rănile, clește ce semănau cu niște fălci de crocodil ; în sfârșit, Tetrarhul avea în Machercus munițiuni de război pentru patruzeci de mii de oameni.

El le adunase, prevăzând o alianță a dușmanilor săi. Dar Proconsulul putea să creadă sau să spună, că erau pentru a lupta cu Romanii, și căută explicații.

Aceste arme nu erau ale lui ; multe serveau ca să se apere de hoți ; de almintrelea avea nevoie de ele împotriva Arabilor ; ori, toate fuseseră ale tatălui său. Și în loc să meargă în urma Proconsulului,

el mergea înainte, cu pași repezi. Pe urmă se dădă la o parte lângă un zid, pe care-l ascundeă cu toga, cu cele două coate îndepărtate; dar partea de sus a unei uși îi trecea peste cap. Vitellius o observă, și voi să știe ce închidea această ușe.

Numai babilonianul putea s'o deschidă.

— «Cheamă pe babilonian!»

Il așteptară.

Tată-său venise de pe malurile Eufra-
tului, să se ofere marelui Irod, împreună
cu cinci sute de călăreți, ca să apere ho-
tarele de răsărit. După împărțirea rega-
tului, Iacim rămăsese la Filip și acum
servia pe Antipa.

El se înfățișă cu un arc pe umăr și un
bici în mână.

Cordoane multicolore îi strâneau tare
picioarele sucite. Mânile lui groase eșiau
dintr'o tunică fără mâneci, și o căciulă îi
umbriă fața, a cărei barbă era frizată în
inele.

Mai întâi se făcū că nu înțelege pe tăl-
maci. Dar Vitellius aruncă o cautătură lui
Antipa, care repetă numai de cât porunca
lui. Atunci Iacim puse amândouă mâinile
pe poartă. Ea lunecă în zid.

O suflare de aer cald eși din întunecime.
O alee se coborâ invârtindu-se; o luară
și ajunseră la pragul unei peșteri, mai
întinsă de cât celelalte subterane.

O arcadă se deschidea în fund, peste pră-
pastia care apăra cetățuia din acea parte.

Un căprifoi, agățându-se de boltă, lăsă să-i cadă florile în plină lumină. La suprafața pământului murmură un pârâiaș.

Acolo erau niște cai albi, vre-o sută poate, cari mâncau orz de pe o scândură la nivelul botului lor. Toți aveau coama vopsită cu albastru, copitele în niște mânuși de rogojină subțire, și părul dintre urechi umflat în spre frunte, ca o perucă. Cu coada lor foarte lungă, se băteau ușor peste genunchi. Proconsulul rămase mut, admirându-i.

Erau niște animale minunate, mlădioase ca niște șerpi, ușoare ca păsările. Plecau odată cu săgeata călărețului, trânteau la pământ pe oameni mușcându-i de burtă, eșiau din încurcătura stâncilor, săreau pe deasupra râpilor, și o zi întreagă urmau pe câmpuri galopul lor nebun; un singur cuvânt îi opria. Cum intră lașim, veniră la cânsul ca niște oi, când se ivește cioabanul; și întinzând gâtul, îl priveau îngrijți cu ochii lor de copil. Din obișnuință, el dădu drumul din fundul gâtului unui strigăt, care-i înveseli; și săreau în două picioare, dornici de spațiu, ccrând să alerge.

Antipa îi închisese, de frică sa nu i ia Vitellius, în acest loc, anume pentru animale, în caz de asediu.

— „Grajdul e rău“, zise Proconsulul „și te expui să-i pierzi! Fă inventariul Sisenna!“

Publicanul scoase din cingătoare o tăbliță, numără caii și scrise. Agenții companiilor fiscale mituiau pe guvernatori, pentru a jefui provinciile. Acesta miroșia pretutindeni, mișcându-și falca de dihor și pleoapele cari clipeau.

În sfârșit se suiră iarăși în curte,

Căpăcele de bronz, în mijlocul pavajului, din loc în loc, acopereau cisternele. El observă una, mai mare ca celelalte, și care n'avea sub călcâi sonoritatea obicinuită. Le lovi pe toate la rând, apoi zbieră, bătând din picioare;

— «Am dat de dânsa! Aici e comoara lui Irod!»

Căutarea comorilor acestuia era o nebunie a Romanilor.

Ele nu existau, se jură Tetrarhul.

Cu toate astea, ce era acolo dedesupt?

— «Nimic! un om, un întemnițat.

— «Arată-l» zise Vitellius.

Tetrarhul nu ascultă; Iudeii i-ar fi cunoscut secretul. Neplăcerea lui de a deschide căpăcelul, scoase din răbdări pe Vitellius.

— «Impingeți-l!» strigă el la lictori.

Mannaei ghicise ce-i preocupa. Văzând o secure, crezu că aveau să taie capul lui Iaokanann; și opri pe lictor la cea dintâi lovitură pe placă, băgă între dânsa și pavaj un fel de cârlig, apoi întepenindu-și brațele slabe și lungi, o ridică încetîșor. Ea căzu; toți admirară puterea bătrânului.

Sub acoperământul dublat de lemn, se întindea un oblon de aceeași mărime. Cu o lovitură de pumn, el se desfăcu în două părți; se văzu atunci o gaură, o groapă enormă pe care se înconjura o scară fără sprijinitoare; și cei cari se aplecară pe margine văzură în fund ce-va nedeslușit și înfiorător. O ființă omenenească era culcată pe pământ, sub un păr lung, care se confunda cu părul de animal, ce-i îmbrăca spatele. Omul se sculă. Fruntea lui se atingea de niște gratii pecetluite orizontal, și din când în când el se pierdea în adâncimile viziunii sale. Soarele făcea să strălucească vârful mitrelor, mânerul săbiilor, încălzia peste măsură lespedele; și niște porumbei, zburând din frize, se învârteau pe deasupra curții! Era ceasul la care Mannaiei le dădea de obicei grăunțe. El stătea cinchit înaintea Tetrarhului, care era în picioare lângă Vitellius. Galileenii, preoții soldații, făceau un cerc în urmă; toți tăceau, înfricoșați de ce avea să se întâmple.

Mai întâi se auzi un suspin adânc, o voce cavernoasă. Irodiada îl auzi de la celalt capăt al palatului. Invinsă ca de o vraje, ea străbătu prin mulțime; și ascultă, cu o mână pe umărul lui Mannaiei și cu corpul inclinat.

Vocea se înalță:

— «Vai vouă, Fariseilor și Saduceilor

neam de vipere, durdufuri umflate, țimbale răsunătoare!»

Recunoscură pe Iaokanann. Numele lui trecea din gură în gură. Alți alergară.

«Vai ție, popor! și vouă trădători ai lui Iuda, bețivilor din Efraim, celor cari locuiți în valea roditoare și pe cari aburii de vin vă fac să vă clătinați.

«Să se risipească toți ca apa care se scurge, ca melcul care se topește mergând, ca copilul avortat al unei femei, care nu veve soarele. Va trebui, Moab, să te ascunzi în ciparoși ca vrăbiile.

Porțile fortărețelor vor fi sfărâmate mai lesne ca niște coji de nuci, zidurile se vor prăbuși, orașele vor arde; și bi-ciul lui Dumnezeu, nu se va opri. El va întoarce membrele în sângele vostru, ca lâna în albia vopsitorului. Vă va sfâșia ca o grapă nouă; va împrăștia pe munți toate bucățile cărnii voastre!»

De cuceritor vorbia? De Vitellius? Numai Romanii puteau produce această distrugere. Se iscară plângeri:

«Destul, destul! să sfârșească!»

El urmă, mai tare:

— «Copilașii se vor târâ în cenușă lângă cadavrele mamelor lor. Vor merge, noaptea, să-și caute pâinea prin mijlocul dărâmăturilor, în voia sulitelor. Șacalii vor zmulge osemintele pe piețele publice, unde vorbeau bătrânii seara. Fecioarele tale, in-

ghitându-și lacrimile. vor cânta din citeră la oaspețele străinilor și fiii tăi cei mai viteji își vor pleca spinarea, rănită de poveri prea mari!»

Poporul revedea zilele surghiunului, toate catastrofele istoriei sale. Erau vorbele vechilor profeți. Iaokanann le trimitea, ca niște lovituri mari, una după alta.

Dar glasul se făcu blând, armonios, cântător. El vestea o liberare, străluciri în cer, noul născut cu o mână în peștera balaurului, aur în loc de lut, deșertul deschizându-se ca un trandafir :

— «Ceeace acuma prețuește șaizeci de kiccari, nu va costa nici o para. Fântâni de lapte vor țâșni din stânci ! Vom adormi în crame cu pânțele plin. Când vei veni, tu cel pe care îl aștept ? De mai înainte, toate popoarele ingenunchiază, și stăpânirea ta va fi vecinică, Fiu al lui David !»

Tetrahul se trase îndărăt, existența unuia Fiu al lui David insultându-l ca o amănințare.

Iaokanann îl luă la ocări, pentru că era rege.

— «Nu e alt rege, de cât cel Vecinic !» și-l ocără din cauza grădinilor lui, a statuilor, a mobilelor de fildeș, ca pe nelegluitul Achab !

Antipa rupse sfoara pecetel atârnată la pieptul lui, și o aruncă în groapă, poruncindu-l să tacă.

Glasul răspunsă.

— «Vol striga ca un urs, ca un măgar sălbatec, ca o femeie care naște!

Pedeapsa ți-a și venit pentru căsătoria ta nelegiuită și Dumnezeu te mânăște cu sterpiciunea catârului!»

Și se porniră râsete, asemenea pleoscăitului valurilor. Vitellius se încăpățâna să stea. Tălmaciul, cu un ton rece, repeta pe limba Romanilor, toate injuriile pe care laokanann le spunea în limba sa. Tetrarhul și Irodiada erau siliți să le sufere de două ori. El găfâia, în timp ce ea se uita incremenită în fundul puțului.

Omul înfricoșător își răsturnă capul; și apucându-se de zăbrele, își lipi obrazul, care părea un mărăcine, în care scânteiau doi cărbuni:

— A! tu ești, lezabel!

«Tu i-ai prins inima cu scârțâitul încălțăminteii. Nechezai ca o iapă. Ți-ai făcut patul pe munți, ca să-ți îndeplinești jertfele!

«Dumnezeu îți va zmulge cerceii, rochiile de purpură, vălurile de in, brățările de la mâni, inelele dela picioare, și micile semiluni de aur, ce tremură pe fruntea ta, oglinzile de argint, evantaliile de pene de struț, patinile de sidex, cari-ți înalță talia. mândria diamantelor tale, miresmele părului, vopseaia unghiilor, toate meșteșugirile moliciunii tale; și pietrele vor lipsi pentru a bate cu pietre adulterul!»

Ea căuta cu privirea o apărare în iurul

ei. Fariseii își plecau prefăcuți ochii în jos. Saduceii întorceau capul, temându-se să nu jignească pe Proconsul. Antipa părea că moare.

Glasul se întăria, se desvolta, se rostogolea cu sfâșieri de tunet și răsunetul muntelui, repetându-l, fulgeră cetățuia cu trosnete înmulțite.

— «Tăvăleşte-te în praf, fiică a Babilonului! Macină făină! Scoateți centura, desleagă-ți pantofii, ridică-ți rochia, treci răurile! rușinea ta va fi descoperită, nelegiuirea ta va fi văzută! suspinele îți vor sfărâma dinții! Dumnezeu cel vecinic afurisește uriciunea crimelor tale! Blestemată să fii! blestemată! Să crapi ca o cătea!»

Oblonul se închise, capacul căzu. Manneei voia să strângă de gât pe Iaokanann.

Irodiada dispăru. Fariseii erau scandalizați. Antipa, în mijlocul lor, se desvino-văția.

— «Fără indoială» reluă Eleazar, «trebuie să ei pe nevasta fratelui tău, dar Irodiada nu era văduvă, mai mult încă avea un copil, ceeace făcea grozăvia».

— «Greșală! greșală» obiectă Saduceanul Ionathan. «Legea osândește aceste căsătorii, fără să le oprească cu totul.

— «N'are aface! Lumea e prea nedreaptă față cu mine! zicea Antipa, «căci la urma urmei Abesalon s'a culcat cu femeile tatălui său, Iuda cu noră-sa, Ammon cu sora lui, Lot cu fetele sale.

Aulus, care dormise, apăru din nou în acel moment. Când i se spuse cum stau lucrurile, aprobă pe Tetrarh. Nu trebuie să se sinchisească cine va de asemenea prostii; și râdea mult de dojana preoților și de furia lui Ioakanann.

Irodiada, sus pe scări, se întoarse spre dânsul.

— N'ai dreptate, stăpâne! «El poruncește poporului să refuze a plăti birul».

— «Adevărat e?» întrebă numai de cât Publicanul.

Răspunsurile fură în general afirmative. Tetrarhul le întăria, Vitellius se gândi că întemnițatul putea să fugă; și de oarece purtarea lui Antipa îi părea îndoelnică, așeză santinele la uși, de alungul podurilor și în curte.

Pe urmă se duse spre apartamentul său. Deputațiile preoților îl întovărășiră.

Fără să abordeze chestiunea funcțiunii de sacrificator, fiecare își spunea părurile.

Toți îl necăjeau. El îi concedie.

Ionatan îl părăsia când zări, pe o creastă a zidului, pe Antipa vorbind cu un om cu păr lung și haină albă, un Esenian; și îi păru rău că l'a susținut.

Un gând mângâiase pe Tetrarh. Ioakanann nu mai atârna de dânsul; Romanii și-l luaseră asupra-le. Ce ușurare! Phanuel se plimba atunci pe drumul de rond.

El îl chemă și, arătându-le soldații :

— «Ei sunt cei mai tari! nu pot să-l scap! nu-i vina mea!» Curtea era goală. Sclavii se odihneau. Pe roșeața cerului care aprindia orizontul, cele mai mici obiecte perpendiculare se desprindeau în negru. Antipa distinsese sărăriile de cellalt capăt al mării Moarte, și nu mai vedea corturile Arabilor. Oare să fi plecat? Luna se înălța; o potolire se cobora în sufletul său. Phaniel, copleșit, stătea cu bărbia în piept. În sfârșit, dădu la iveală ce avea de spus.

De la începutul lunii, el studia cerul înainte de zori, constelația lui Perseu gă-sindu-se la zenit. Agalah abia se arăta. Algol strălucia mai puțin. Mira-Coeti dispăruse; aceste semne îl făcea să prezică moartea unui om însemnat, chiar în acea noapte, în Machaerous.

Care? Vitellius era prea bine înconju-rat. Pe Iaokanann nu'l vor executa.

— «Eu sunt deci acela!» se gândi Tet-rarbul.

Poate că arabii aveau să se întoarcă? Proconsulul ar descoperi legăturile lui cu Parții! Ucigași plătiți din Ierusalim escortau pe preoți; ei aveau sub halne pumnale; și Tetrarbul nu se îndoaia de știința lui Phaniel.

Îi veni în gând să recurgă la Irodada.
● ora cu toate acestea. Dar ea l-ar da

curaj; și toate legăturile vrăjii pe care a suferit-o altă dată nu erau rupte.

Când intră în odaia ei, niște scortişoară ardea pe un vas de porfir; și pudre, poamezi, stofe asemenea unor nori, broderii mai ușoare ca pânza, erau împrăștiate.

El nu spusese prevestirea lui Phanuel, nici frica lui de Iudei și de Arabi; ea l'ar fi acuzat că e laș. Vorbi numai de Romani; Vitellius nu i-a încredințat nimic din planurile lui militare. Il presupunea prieten al lui Caius, la care se ducea des Agripa; și va fi trimis în surghiun, sau poate îl vor sugruma.

Irodiada, cu o îndulgență desprețuitoare, se sili să-l liniștească. Insfârșit, ea scoase dintr'un mic cutar o medalie curioasă, împodobită cu chipul lui Tiberiu. Asta era de ajuns să facă să îngălbenească lictorii și să distrugă acușările.

Antipa, mișcat de recunoștință, o întrebă cum o avea.

— «Mi s'a dat» răspunse ea.

Sub o portieră din față se întinse o mână goală, o mână tânără, fermecătoare și ca turnată în fildeș de Polyclet. Intr'un chip cam stângaci, și cu toate acestea grațios, se muncia să apuce o tunică uitată pe un scaun de lângă perete.

O femeie bătrână i-o trecu binișor, dând la o parte perdeaua.

Tetrarhul avu o amintire, pe care nu putea s'o precizeze.

— «Sclava aceasta e a ta!»

— «Ce-ți pasă?» răspunse Irodiada.

CAP. III

Musafirii umpleau sala ospăţului.

Sala avea trei despărţituri, ca o basilică, pe cari le despărţia nişte stâlpi de lemn de algumim, cu capetele de bronz acoperite cu sculpturi. Două galerii cu grilaj se sprijineau deasupra; şi o a treia, în filigram de aur, se bomba în fund, faţă'n faţă cu o boltă enormă, ce se deschidea la celălalt capăt.

Policandre, arzând pe mesele înşirate în toată lungimea încăperii, făceau ca nişte tufişuri de focuri, între cupele de pământ vopsite, tacâmurile de aramă, cubii de zăpadă, ori grămezile de struguri, dar aceste lumini roşii se pierdeau treptat, din pricina înălţimii tavanului, şi nişte puncte luminoase străluceau ca nişte stele, noaptea printre crengi. Prin deschizătura uşii celei mari, se zăriau torţe pe terasele caselor; căci Antipa sărbătorea pe prietenii săi, pe

poporul său și pe toți cei ce se înfățișaseră.

Sclave iuți ca niște câini și cu picioarele în sandale de păslă, umblau încoace și încolo ducând tipsii.

Masa proconsulară ocupa o estradă de scânduri de sicomor, sub tribuna aurită. Covoare de Babilon o închideau într'un fel de pavilion.

Trei paturi de fildeș, unul în față și două pe de lături, aveau în ele pe Viteliu pe fiul lui și pe Antipa; Proconsulul fiind la stânga, aproape de ușe, Aulus la dreapta Tetrarhul la mijloc.

El purta o manta grea, neagră, a cărei țesătură dispărea sub aplicații de culoare; era sulemenit pe obraz, cu barba ca un eventaliu, și cu pudră de azur în părul strâns de o diademă de pietre scumpe.

Vitellius păstra lenta de purpură, care se cobora deacurmezișul pe o togă de in. Aulus își legase la spate mânecile hainei de mătase violetă, cu lamele de argint. Buclele părului său făcea ca niște caturi, și o salbă de safir îi scânteia pe pieptul gras și alb ca al unei femei.

Lângă dânsul, pe o rogojină, ședea cu picioarele încrucișate un copil foarte frumos, care surâdea mereu. El îl văzuse în bucătărie, nu putea să se mai lipsească de dânsul și, fiindu-i greu să-i ție minte numele caldean, li zicea pur și simplu: «Aziaticul». Din când în când se întindea

pe tricliniu. Atunci picioarele lui goale dominau adunarea.

De partea cealaltă erau preoții și ofițerii lui Antipa, locuitori din Ierusalim, fruntașii orașelor grecești; și sub Proconsul: Marcellus cu publicanii, amici de-ai Tetrarhului, personagii din Kana, Ptolemaida, Ierichon; apoi munteni din Liban, amestecați cu vechi soldați de ai lui Irod: doi sprezece Traci, un Gal, doi Germani, vânători de gazele, păstori din Idumea, sultanul din Palmyra, marinari din Ezingaber.

Fiecare avea dinaintea lui o plăcintă de aluat moale, ca să-și șteargă degetele; și brațele întinzându-se ca niște gâturi de vultur, luau măslina, fisticuri, migdale.

Toate fețele erau vesele, sub cununi de flori.

Fariseii le respinseseră, ca fiind o necuviință romană. Ei tremurară, când fură stropiți cu rășină de Galbanum și cu tămâie, compoziție rezervată trebuințelor Templului.

Aulus se frecă pe subțiori; și Antipa îi fâgădui o cantitate mare, trei panere din acest balsam veritabil, care făcuse pe Cleopatra să dorească Palestina.

Un căpitan din garnizoana din Tiberiada, venit de curând, se așezase dinapoia lui ca să-i vorbească de întâmplări extraordinare. Dar atenția lui era împărțită între Proconsul și între ce se spunea la mesele vecine.

Acolo se vorbea de Iaokanann și de oamenii de felul lui ; Simon din Gittoï spăla păcatele cu foc. Un anume Isus...

— «Cel mai rău dintre toți», strigă Eleazar. Ce infam panglicar !»

Indărătul Tetrarhului se ridică un om, galben ca tivitura hlamideisale. El coboră estrada și, interpelând pe Farisei :

-- «Minciună ! Isus face minuni !»

Antipa voia să le vadă.

— «Ai fi trebuit să-l aduci ! Spune-ne !

Atunci dânsul povesti că el, Iacob, având o fată bolnavă, se dusese la Capernaum, ca să roage pe Invățător să binevoiască s'o vindece.

Invățătorul a răspuns :

«Întoarce-te acasă, ea e vindecată !» Și a găsit-o în prag. Ea eșise din pat, când ceasornicul palatului arăta ora a treia, chiar în clipa în care a întâmpinat el pe Isus.

De sigur, obiecțară Fariseii, existau leacuri, ierburi tămăduitoare ! Chiar aici, la Machaerous, se găsea câte odată o buruiană care te face invulnerabil ; dar a vindeca, fără să vezi, nici să atingi, era un lucru cu neputință, afară dacă Isus nu întrebuința demoni.

Și prietenii lui Antipa, fruntași din Galileea, reluară dând din cap :

— «Demoni, negreșit»,

Iacob, în picioare, între masa lor și a preoților, tăcea mândru și îngăduitor.,

Ei îl somau să vorbească :

— Explică-i puterea !»

Dânsul își îndoi umerii și, cu o voce joasă încet, ca speriat de el însuși, rosti :

— «Nu știți deci că e Mesia?»

Toți preoții se priviră ; și Vitellius ceru explicarea cuvântului. Tălmăciul său stătu în minut fără să răspundă.

Ei numeau astfel pe un liberator, care le va aduce bucurarea de toate bunurile și stăpânirea peste toate popoarele. Unii susțineau chiar că trebuie să se aștepte la doi Mesia. Cel dintâi va fi învins de Gog și Magog, niște demoni ai Nordului ; dar celălalt va nimici pe Prințul răului ; și de veacuri așteptau în fiecare minută.

Preoții, înțelegându-se între dânsii, Eleazar luă cuvântul.

Mai întâi, Mesia va fi fiu al lui David și nu un tâmplar ; el va întări legea. Acest Nazarinean o ataca ; și, argument și mai puternic, trebuia să fie precedat de venirea lui Ilie.

Iacob răspunse :

«Dar Ilie a venit!

— «Ilie ! Ilie !» repetă mulțimea, până la celălalt capăt al sălii.

Toți, prin imaginație, zărea un bătrân sub un zbor de corbi, fulgerul aprinzând un altar, preoții idolatri aruncați în șuvoae ; femeile din tribune se gândeau la văduva din Sarepta. Iacob se istovia spu-

nând că-l cunoaște! L'a văzut! și poporul de-aseenea!

— «Numele lui?»

Atunci el strigă din toate puterile:

— «Iaokanann!»

Antipa se răsturnă, ca lovit în mijlocul pieptului. Saduceii săriseră asupra lui Iacob. Eleazar perora, ca să se facă ascultat. Când tăcerea fu restabilită, își îndreptă mantaua și, ca un judecător, puse întrebări.

— «De oare-ce profetul a murit...»

Murmure îl întrerupseră. Se credea numai că Ilie a dispărut.

El se înfuriă împotriva mulțimii și, urmându-și ancheta;

— «Tu socoți că a înviat?»

— «De ce nu?» spuse Iacob.

Saducenenii ridicară din umeri: Ionathan deschizând ochii lui mici, se siliă să râdă ca un bufon. Nimic mai protesc de cât pretenția corpului la viața vecinică; și declamă pentru Proconsul acest vers dintr'un poet contimporan:

Nec crescit, nec post mortem durare videtur 1)

Dar Aulus eră aplecat pe marginea triclinului, cu fruntea asudată, fața vânătă, cu pumnii pe stomac.

1) Nimic nu crește, nimic nu pare să trăiască după moarte. (Nota trad.)

Saduceenii arătau o mare emoție;—a doua zi slujba de sacrificator le fù dată:—Antipa se arată disperat. Vitellius rămâne rece. Ingrijirea lui erà mare; cu fuisău pierdeà și averea. Aulus nu sfârșise bine să debordeze, și voi iar să mănânce.

— Să mi se dea răzătură de marmoră, șist de Naxos, apă de mare, ori-ce! Dacă ași face o bae?

Ronțai zăpadă, apoi, stând la îndoială între un pateu de Cammagna și niște mierle roze, se hotărâ pentru dovleci cu miere. Aziaticul îl priviă, această putere de înghițire denotând o ființă miraculoasă și de o rasă superioară.

Se serviră rinichi de taur, hârciogi, privighetori, sarmale în foi de viță; iar preoții discutau despre înviere. Ammonius, elev al lui Philon Platonicianul, îi socotiă stupizi, și spunea aceasta unor Greci, care își băteau joc de oracole. Marcellus și Iacob se uniseră. Cel dintâi povestea celuilalt fericirea ce o simțise la botezul lui Mithra, și Iacob îl îndemna să urmeze pe Isus.

Vinurile de palmier și de tămăriscă, cele de Safet și Babylon, curgeau din amfore în cratere, din cratere în cupe, din cupe în gâtlejuri; toți trâncăneau, inimile se deschideau. Iaçim, deși Iudeu, nu mai ascundea că se închină la planete. Un negustor din Aphaka uimia pe niște nomazi, spunând cu deamănuntul minunile

templului din Hierapolis; și ei întrebau cât ar costa pelerinagiul.

Alții țineau la religia lor de naștere. Un German, aproape orb, cântă un imn celebrând acel promontoriu al Scandinaviei, unde zeii apăreau cu razele figurilor lor; și niște oameni din Sichem nu mâncară turturele, din respect pentru porumbița Azima.

Mai mulți vorbeau în picioare în mijlocul sălii; și aburul răsufării împreună cu fumul de la policandre făcea o ceață în aer. Phanuel trecu pe lângă pereți. Studiase iar cerul, dar nu înainta până ia Tetrarh, temându-se de petele de untdelemn, cari erau o mare pângărire pentru Esenieni.

Niște lovituri răsunară la poarta castelului.

Se știa acum că Iaokanann se afla închis acolo. Oameni cu torțe urcau poteca; o masă neagră mișuna în râpă și sbie-rau din când în când: — Iaokanann! Iaokanann!

— «Strică totul!» zise Ionathan.

— «Nu vcm mai avea bani, dacă urmează!» adăogară Fariseii.

Și învinuirile începură:

— «Ocrotește-ne!

— «Sfârșește odată cu dânsul!»

— «Părăsești religia!»

— «Nelegiut ca Irod!

— «Mai puțin ca voi!» răspunse Antipa.

Tată-meu e acela care a clădit templul vostru!

Atunci Fariseii, fiii proscrișilor, partizanii lui Matathia, acuzară pe Tetrarh de crimele familiei lui.

Aveau capul țuguiat, barba zbârlită, mâini slabe și răutăcioase, ori erau cârni, cu ochi mari, rotunzi, cu înfățișare de mopși.

Vre-o doisprezece, scriitori și servitori ai preoților, hrăniți din rămășițele jertfelor, se repezică până în josul estradei; și amenințau cu cuțitele pe Antipa, care le vorbiă, în timp ce Saduceii îl apărau alene.

El zări pe Mannaiei și-i făcù semn să plece, de oare ce Vitellius arată prin ținuta lui că aceste lucruri nu-l priveau.

Fariseii, rămași pe tricliniu, fură cuprinși de o furie demonică. Strică răfuriile de dinnaintea lor. Li se servise sosul iubit de Mecena, măgar sălbatec, o carne spurcată.

Aulus răsé de dânșii cu privire la capul de măgar, pe care se zicea că-l cinstesc și debită alte sarcasme relativ la ura lor pentru purcel. Era de sigur pentru că acest dobitoc le omorâse pe Bacus; și lor le plăcea prea mult vinul, de oare-țe se descoperise în Templu o viță de aur.

Preoții nu-i înțelegeau vorbele. Phinees, Galileean de origine, nu voi să le traducă. Atunci mânia lui trecù marginile, cu atât

mai mult că Aziaticul, cuprins de frică dispăruse; și ospățul îi displăcea, bucațele erau de rând, negătite de ajuns!

Se liniști, văzând cozi de oi siriene, care sunt ca niște pachete de grăsime.

Caracterul Iudeilor părea uricios lui Vitellius. Zeul lor putea să fie foarte bine Moloch, ale cărui altare le întâlneau pe drum; și jertfele de copii îi reveneau în minte, cu povestea omului pe care îl îngășau în ascuns. Sufletul său de Latin se desgustă de intoleranța, de furia lor iconoclastă, de împiedecarea lor de brută. Proconsulul voia să plece. Aulus nu consimți.

Cu haina lăsată în jos până la șolduri, el zăcea după o grămadă de merinde, prea sătul ca să mai poată mânca din ele; dar, încăpățânat, nu voia să le părăsească.

Exaltarea poporului se mărea. Se dedară la planuri de independență. Se amintea mărirea lui Israel. Toți cuceritorii fuseseră pedepsiți: Antigon, Crasus, Varus.

— „Mizerabililor!“ strigă Proconsulul; căci înțelegea limba străină; tâlmaciul nu-i slujia de cât să-i dea răgaz să răspundă.

Antipa, repede de tot, scoase medalia Impăratului și, uitându-se la ea cu tremur, o prezentă cu partea unde era chipul.

Perdelele tribunei de aur se dădură de odată la oparte; și, la strălucirea lumânărilor, între sclavele ei și ghirlande de deditei, apăru Irodiada, — având pe cap

o mitră asiriană, pe care o curea i-o lega de frunte; părul său, în rotocoale, se respira pe o mantie de stofă stacojie, deschisă în lungimea mânecilor. Doi monștri de piatră, asemenea celor din comoara Atrizilor, aflându-se în fața ușii, ea semăna cu Cybela întovărășită de lei săi; și de pe înălțimea balustradei ce se ridica deasupra lui Antipa, cu o cupă în mână, ea strigă:
— «Viață lungă Cezarului!»

Acest omagiu fu repetat de Vitelius, Antipa și de preoți.

Dar din fundul sălii veni un murmur de mirare și de admirație.

O fată tocmai intrase.

Sub un vâl albastru, care-i ascundea pieptul și capul se distingeau sprâncenele arcate, urechile ea de calcedonie, albeața pielii. Un pătrat de mătase roșie, acoperindu-i umerii, era fixată de șale printr'o centură de argint. Tricoul său negru era împodobit cu iarba codrului, dânsa făcea să sune alene micii săi pantofi de puf de colibri.

Ajungând sus pe estradă își scoase vâlul. Era Salomea, ca odinioară în tinerețea sa Irodiada. Pe urmă începu să danseze.

Picioarele îi treceau unul înaintea altuia, în ritmul flautului și a două castagnete. Brațele ei rotunde chemau pe cine-va, care fugea mereu. Ea îi urmărea, mai ușoară ca un fluture, ca o Psychee curioasă, ca un

suflet rătăcitor, și părea gata să-și ia zborul.

Sunetele jalnice ale flautului înlocuiau castagnetele. Copleșirea urmăse speranței, ținuta sa exprima suspine, și întreaga ei ființă o așa lăncezeală, că nu știa dacă plângea pe un zeu, sau dacă-și dădea sufletul la dezmierdarea lui. Cu pleoapele întredeschise, își sucia mijlocul, își legăna pântecul cu mișcări ca ale valurilor, făcea să-i tremure sânii, și fața îi rămânea nemșcată și picioarele nu i se mai opreau.

Vitellius o asemena cu Mnester, pantomimul. Aulus vărsa încă. Tetrarhul se pierdea într'un vis și nu se mai gândea la Irodiada. I se păru că o vede lângă Saducei.

Vedenia se îndepărtă.

Nu era vedenie. Ea dăduse la învățătură, departe de Machaerous, pe Salomea fiica sa, pe care Tetrarhul va iubi-o; și ideea era bună. Era sigură acuma!

Apoi, urmă furia iubirii care vrea să fie satisfăcută. Ea dansă ca preotesele Indiei, ca Nubienele de la cataracte, ca bacantele din Lydia. Se îndoia în toate părțile, ca o floare pe care o bate vântul. Brillianțele de la urechi săltau, ștofa de pe spate făcea ape; din brațe, din picioare, din haine eșiau scânteii nevăzute care aprindeau pe oameni. O harpă cântă; mulțimea răspunse prin aclamații. Fără să-și îndoae genuchii, depărtând picioarele, ea se în-

covoè așa de bine, că atingea dușumeana cu bărbia; și nomazii obicinuiți cu înfrânarea, soldații din Roma, cunoscători în ce privește desfrâul, lacomii publicani, preoții bătrâni amărâți de certuri, toți, umflându-și nările, simțeau că le bătea inima de poftă.

Apoi, ea se învârti în jurul mesei lui Antipa, frenetic, ca danțul vrăjitoarelor și cu un glas intrerupt de suspine de voluptate, îi spunea :

— «Vino! vino!» Se învârtea mereu; ceterile sunau să se spargă, mulțimea zbiera. Dar Tetrarhul strigă mai tare: «Vino! vino! Capernaum va fi al tău! șesul Tiberiadei! cetățuile mele! jumătate din regatul meu!»

Ea se aruncă pe mâini, cu călcăele în aer, parcurse astfel estrada ca un cărăbuș mare; și se opri deodată.

Ceafa și vertebrele făceau un unghi drept. Tricoul colorat, care-i înfășura picioarele, trecându-i peste umeri, ca niște curebeee, îi întovărășia figura, la o palmă de la pământ.

Buzele îi erau vopsite, sprâncenele foarte negre, ochii aproape îngrozitori, și picături mici de apă pe frunte păreau un abur pe marmoră albă.

Nu vorbea. Se priviră.

O plesnitură de degete se auzi în tribună. Ea se urcă acolo, apăru iar; și, ză-

zâind puțin, rosti aceste cuvinte, cu un aer copilăresc :

— «Vreau să-mi dai pe o tiple, capul.»
uitase numele, dar reluă zâmbind : «capul
lui Iaokanann !»

*Tetrarhul fu coplesit, zdrobit.

! Era silit de cuvântul dat și poporul aștepta. Dar moartea, care i se prevestise, aplicându-se la un altul, poate că o va îndepărta pe a sa ! Dacă Iaokanann ar fi cu adevărat Ilie, el ar putea să scape ; dacă nu era, omorul nu mai avea însemnătate.
*Mannaei era alături de dânsul și-i înțelese gândul.

Vittellius îl chemă din nou, pentru a-încredința cuvântul de ordine, de oarece santinelele păzeau groapa.

Fu o ușurare. Peste o minută, totul va fi sfârșit.

Cu toate acestea, Mannaei nu se arătă de loc gata la treabă.

El intră, dar turburat.

De patruzeci de ani exercita funcția de călău. Incercase pe Aristobul, strangulase pe Alexandru, arsesse de viu pe Matathia, tăiasse capul lui Zosim, lui Pappuș, lui Iosef și Antipatru ; și nu îndrăznia să omoare pe Iaokanann !

Zărise dinaintea temniței pe Marele Inger al Samaritenilor, acoperit peste tot cu ochi și învărtind o sabie imensă, roșie și dințată ca o flacără. Doi soldați, aduși ca martori, puteau să spună,

Ei nu văzuseră nimic, de cât o căpetenie de a Iudeilor, care se repezise asupra lor și care nu mai ezista.

Furia Irodiadei se revărsă într'un șiroi de injurături mojicești și grozave. Iși rupse unghiile de grilajul tribunei, și cei doi lei sculptați păreau că-i mușcă umerii și că răcnesc ca și dânsa.

Antipa o imită, preoții, soldații, Fariseii, toți cerând răzbunare; și ceilalți indignați că li se întârzia plăcerea.

Mannaei eși, ascunzându-și fața.

Oaspeților li se păru timpul și mai lung de cât întâia dată. Se plictiseau.

De-odată, un zgomot de pași răsună în coridor. Indispoziția devenea nesuferită.

Capul intră; — și Mannaei îl ținea de păr, la capătul brațului, mândru de aplauze!

După ce-l puse pe o tipsie, îl oferi Salomeei.

Ea se urcă repede în tribună; după câte-va minute, capul fu readus de acea femeie bătrână, pe care Tetrarhul o văzuse dimineța pe platforma unei case și de curând în odaia Irodiadei.

El se da îndărăt, ca să nu vadă capul. Vitellius aruncă asupra lui o privire indiferentă.

Mannaei se scoborâ de pe estradă, și-l arată căpitanilor romani, apoi tuturor celor cari mâncau în acea parte.

Lama ascuțită a instrumentului, alunecând de sus în jos, tăiase falca. O convulsione mișca colțurile gurii. Sânge, înche-gat, îi stropiă barba. Pleoapele închise erau vinete ca niște scoici; și polican-drele împrejur trimiteau raze.

Titva ajunsese la masa preoților. Un Fa-riseu o întoarse cu curiositate; și Mannaiei, îndreptând-o o așeză dinaintea lui Aulus, care se deșteptă. Prin deschizătura gene-lor, luminile moarte și luminile stinse păreau că-și spun ceva.

Pe urmă, Mannaiei îl prezintă lui Antipa. Lacrimi curseră pe obrazul Tetrarhului.

Făcliile se stingeau. Oaspeții plecară; și nu mai rămase în sală de cât Antipa cu mâinile rezemate de tâmple, privind mereu la capul tăiat, în timp ce Phaenel, stând în picioare în mijlocul încăperii, murmură rugăciuni, cu mâinile întinse.

În clipa în care răsăria soarele, doi oameni, trimiși mai de mult de Iaokanann, veniră, cu răspunsul așteptat atât de mult.

Ei îl încredințară lui Phanuel, care ră-mase încântat. Apoi le arătă obiectul lu-gubru, pe tipsie, între rămășițele ospătu-lui. Unul dintre oameni zise:

— «Mângâe-te! S'a coborât la cei morți să-l vestească pe Hristos!»

Esenianul înțelegea acum vorbele acelea; „Ca el să crească, eu trebuie să scad.“

Și toți trei, luând capul lui Iakannan, se duseră înspre Galileea.

Fiind-că era foarte greu, îl duceau pe rând.

LUATI AMINTE

din „BIBLIOTECA PENTRU TOȚI“ au reapărut și vor reapare neincetat toate numerele sale, ce se epuizaseră de multă vreme. Romanele și nuvelele de Maupassant, Gogol, Turghenieff, Dostoiewski, Theophile Gautier, Duiliu Zamfirescu și atâți alți autori români și străini, sunt puse în vânzare de pe o zi pe alta, împreună cu opere de știință, poezie, educație și pură distracție.

„Biblioteca pentru toți“ apare sub auspiciile unei direcții literare alese. Fiecare număr nu va costa decât 7 lei.

GEREȚI CATALOGUL „BIBLIOTECII PENTRU TOȚI“ LIBRĂRIEI EDITOARE „UNIVERSALA“, ALCALAY & Co., București — Calea Victoriei No. 27.

BIBLIOTECA PENTRU TOTI

No. 1148-1149

Viața Anecdotică

a

învățaților iluștri

de

VICTOR ANESTIN

BUCUREȘTI / CALEA VICTORIEI No. 27

BIBLIOTECA CENTRALĂ
REGIONALĂ
CLUJ